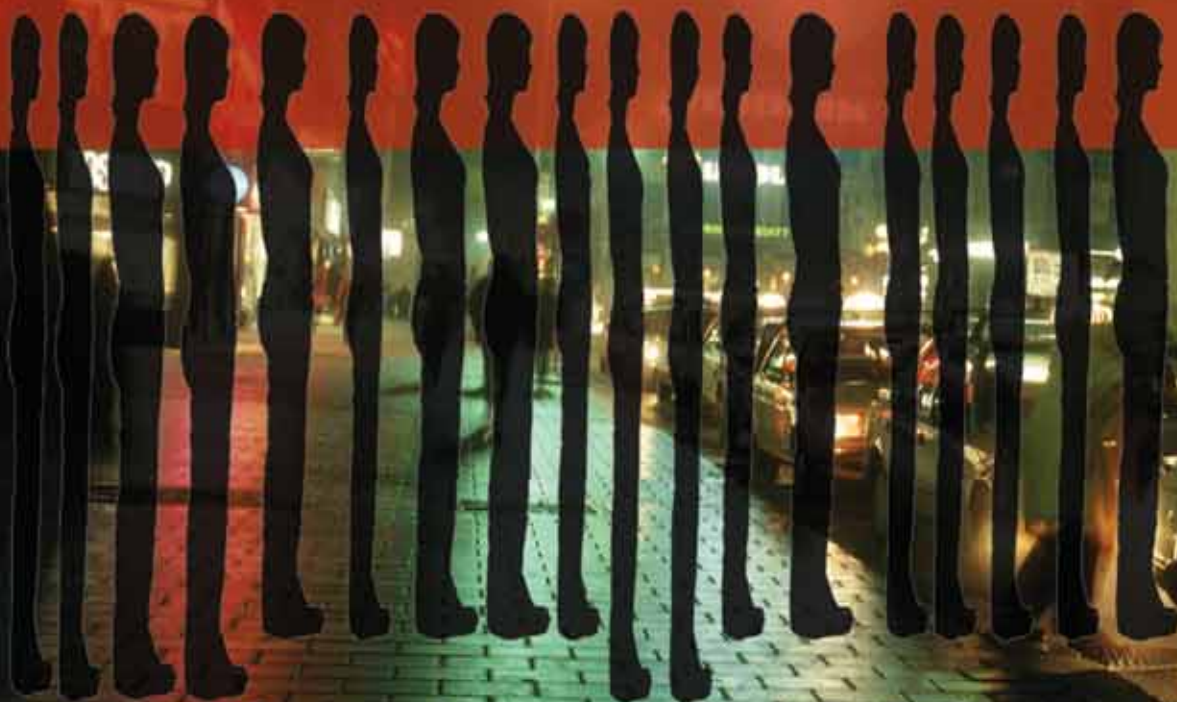

May-Len Skilbrei, Marianne Tveit
og Anette Brunovskis

Afrikanske drømmer på europeiske gater

Nigerianske kvinner i prostitusjon i Norge

2 00711 11456345 9

May-Len Skilbrei, Marianne Tveit og Anette Brunovskis

Afrikanske drømmer på europeiske gater Nigerianske kvinner i prostitusjon i Norge

© Fafo 2006

ISBN 82-7422-533-3

ISSN 0801-6143

Omslagsfoto: © John Petter Reinertsen / Samfoto

Omslag: Fafos Informasjonsjonsavdeling

Trykk: Allkopi AS

Innhold

Forord	5
Sammendrag	7
1 Innledning	9
2 Framgangsmåter	11
2.1 Kunnskapsbehov	11
2.2 Kilder.....	11
2.3 Forskning og etikk	14
3 Hvor kommer kvinnene fra?	17
3.1 Om Nigeria	17
3.2 Hvor i Nigeria er de fra?	18
3.3 – We come because of poverty	19
3.4 Kulturelle forklaringer	22
4 Rekruttering og reisen ut.....	25
4.1 Agenter og mellommenn i første leddet av reisen.....	25
4.2 Neste etappe: Nord-Afrika–Europa.....	28
4.3 Snarveier ved hjelp av kjærester og bekjente.....	30
4.4 Selve overfarten	30
5 Reise og opphold i Europa	33
5.1 Ankomst til Italia eller Spania	33
5.2 Formelt rammeverk for nigeriansk innvandring til Europa	34
5.3 Livet i Italia og Spania.....	36
6 – Come to Norway!	39
6.1 Tips om Norge	39
6.2 Hvordan reiste de til Norge?	40
6.3 Bortvisning og rutiner med innreise	42
6.4 Hva skjer når kvinnene kommer til Oslo?	44

7 Avtalen	47
7.1 Behovet for organisering.....	47
7.2 Hva forteller kvinnene om avtalene?	48
7.3 Hvem er halliken i Norge?.....	49
7.4 Hva vet kvinnene om hvordan de skal innfri avtalen i Europa?	51
7.5 Hva skjer hvis avtalen brytes?.....	53
8 Livet i Norge: Mye slit og lite penger	55
8.1 Norge som blindvei	55
8.2 Slitet på gata	55
8.3 Lite penger	57
8.4 Spesiell sårbarhet	58
8.5 Hvis det er et slit, hvorfor slutter de ikke?	59
9 Hvorfor er de på Karl Johan?	63
9.1 De får ikke stå andre steder	63
9.2 De får tilbud og blick fra kunder på andre steder enn andre grupper	64
9.3 Nok menn tar tilbudet	65
10 Tilbake til start?	67
10.1 Faren for å bli sendt hjem	67
10.2 Vil de hjem til Nigeria?	68
10.3 Kan Nigeria ta imot dem?	69
11 Avslutning	73
Referanser.....	76
Vedlegg 1 Intervjuguide	80
Vedlegg 2 Informasjonsbrev.....	84

Forord

Denne rapporten er basert på et prosjekt finansiert av Justis- og politidepartementet under Handlingsplanen mot menneskehandel (2005–2008). Prosjektet har inngått i Fafos satsning på forskning om menneskehandel og kvinnelig migrasjon. Målsettingen med prosjektet var å belyse situasjonen til kvinner fra Nigeria som er i prostitusjon i Norge. Denne gruppen er fortsatt ny i Norge og det har vært viktig å skape kunnskap om situasjonen de er i.

For å gjennomføre undersøkelsen har vi vært avhengig av samarbeid med organisasjoner og personer som arbeider direkte med kvinnene. Noen hjalp oss med å komme i kontakt med kvinner, andre med bakgrunnsstoff og diskusjoner. Den viktigste organisasjonen er Pro Sentret der Patricia Akinyemi både delte sin kunnskap med oss og hjalp oss med å bli kjent med kvinner fra Nigeria som befinner seg i gateprostitusjon i Oslo. Bjørg Norli og Liv Jessen hjalp oss også, med bakgrunnskunnskap og diskusjoner. Kirkens bymisjon Nadheim lot oss bruke deres lokaler og hjalp oss med å finne informanter i Oslo. Vi vil særlig takke Solveig Holmedal Ottesen. I Stavanger fikk vi hjelp av Helge Årsvoll i Kirkes bymisjon Albertine, både gjennom diskusjoner og til å komme i kontakt med kvinner. I tillegg har vi hatt samtaler med en rekke personer som i kraft av sitt arbeid har kontakt med kvinner fra Nigeria. Dette gjelder Unni Kiil i ROSA-prosjektet, Terje Nordtveit i Kripos, politibetjent Robert Szilagyi, advokat Joakim Ronold og mange andre.

Også på Fafo er det personer som har bidratt i arbeidet med å fullføre denne rapporten. Vi vil særlig takke Guri Tyldum som engasjert har fulgt prosjektet og lest gjennom manus for oss.

Aller sist går den viktigste takken til alle kvinnene som var villige til å snakke med oss om livet hjemme, veien hit og situasjonen sin her.

Oslo, juni 2006

May-Len Skilbrei, Marianne Tveit og Anette Brunovskis

Sammendrag

Fra sommeren 2004 og i løpet av de neste ett og et halvt årene har nigerianske prostituerte blitt en dominerende gruppe i gateprostituasjonsmarkedet, både i Oslo, og i andre større byer i Norge. Behovet for kunnskap om denne gruppen var bakgrunnen undersøkelsen som denne rapporten er basert på. Vi gjennomførte en kvalitativ undersøkelse blant kvinner fra Nigeria som er i prostituasjon i Norge, bestående av intervjuer og observasjon i prostituasjonsmiljøer i Oslo og Stavanger. I intervjuene og observasjonen har vi søkt å belyse konkret hvor de kommer fra, hvorfor og hvordan de dro fra Nigeria, på hvilket grunnlag de oppholder seg og reiser rundt i Europa, hvorfor de kommer til Norge og hvordan prostituasjonen og livet deres i Norge er organisert og oppleves av kvinnene selv. Vi har også intervjuet fagpersoner som jobber med kvinnene fra Nigeria. Hovedfokuset i undersøkelsen og rapporten ligger på situasjonen i Norge. Informasjon om Nigeria, veien ut av Nigeria og opphold i andre europeiske land tjener som et bakteppe for å forstå den situasjonen kvinnene er i her.

Kvinnene vi intervjuet fortalte at de måtte og ville migrere på grunn av egen og familiens fattigdom, og på grunn av slitet det er å bo i et samfunn uten sikkerhet og framtidsutsikter. Denne ideen var ikke bare deres egen, for noen har dette vært en familiebeslutning. Det å sende ut et familiemedlem blir en investering for hele familien, og forhåpentligvis forbedrer det livet til den som reiser ut også.

For å reise ut av Nigeria og for å reise fra Afrika til Europa har kvinnene vært avhengig av hjelp, og flere har benyttet menneskesmuglere for å få det til. Dette har satt dem i en stor gjeld, som de har hatt få muligheter til å betale ned på andre måter enn gjennom prostituasjon. Andre har blitt kontaktet av menneskehandlere eller halliker i Afrika som har rekruttert dem inn i prostituasjon i Europa ved å tilby dem hjelp til å komme til Europa.

Kvinnene er ikke nødvendigvis rekruttert aktivt inn i prostituasjonen, men fordi vestlig migrasjonspolitikker lager høye murer, vokser det fram et marked av mellommenn og -kvinner som krever en høy betaling, samtidig som Europa ikke har legalt arbeid med god nok lønn å tilby kvinnene. Dette overlater kvinnene få andre alternativer fordi de beholder ansvaret for familien de forlot i Afrika.

Nær alle kvinnene vi har vært i kontakt med har opphold i Italia eller Spania, der de fleste har Schengen-visum. Fra disse landene reiser kvinnene videre til andre land i Europa. Mange av kvinnene har tette bånd til Italia eller Spania, og pendler

fram og tilbake til Norge. Noen selger sex i disse landene også, mens andre bare gjør det her.

Informasjonen om vilkårene kvinnene arbeider under i Norge er sprikende. Noen forteller at så å si alle kvinnene fortsatt skylder store pengesumme, ofte flere hundre tusen. Andre forteller at de må betale ned gjelden sin i Italia eller Spania, og at de ikke reiser videre til andre land før de er gjeldsfrie. I vårt materiale finner vi både kvinner som i høyeste grad fortsatt er bundet av en gjeld som ble inngått allerede i Afrika og kvinner som ser ut til å operere på egen hånd og som har betalt ned gjelden. Her ligger det også en vanskelig grensdragning mellom ulike grader av involvering og utnytting: fra hjelpere til menneskehandlere. Men det er noen hovedtrekk som utmerker seg og det er at kvinnene selv lager en todeling: De forteller enten at de må gi penger til en madam som er en kvinne fra Nigeria som også er i Norge, eller til en mannlig hallik i Italia eller Spania, som de gjerne har eller har hatt en kjærestereelasjon til. I noen tilfeller vil disse være menneskehandlere heller enn halliker.

Svært mange av kvinnene gir uttrykk for at de føler seg skuffet over vilkårene de er i Norge under, og at de føler seg ført bak lyset. De trodde det å reise til Norge og være i prostitusjonen litt, ville være et springbrett over til det ordinære arbeidsmarkedet slik de har opplevd i Sør-Europa. Mange av kvinnene uttrykker også frustrasjon over å måtte jobbe på gata, de er fleste har bare erfaring med klubbprostitusjon i Italia og Spania. Det er også er mye mindre penger å tjene i Norge enn hva de hadde trodd. Vi finner i tillegg at sider ved situasjonen til de nigerianske kvinnene gjør dem mer sårbare enn andre grupper kvinner i prostitusjon i Norge. De nigerianske kvinnene har færre muligheter enn andre på gata til å ta turene innendørs på strøket og har ikke egne leiligheter det egner seg å dra til. Dette fører til at de blant annet oftere tar turer hjemme hos kunder, noe som er mer risikabelt.

Det ikke nødvendigvis gjeld eller bakmenn som hindrer kvinnene i å reise tilbake til Nigeria. Mange forteller om vanskelige og harde betingelser i Norge og Europa, men ønsker likevel ikke å reise tilbake til hjemlandet selv om de har betalt ned gjeld og ikke lenger er bundet av avtaler med menneskesmuglere eller halliker. Vår forskning peker i retning av at forpliktelsene overfor familien og forventningene om å lykkes i Europa etter å oppleve å ha fått en enestående mulighet til å reise hit, gjør at kvinnene i liten grad føler at de kan returnere til hjemland uten store og til dels urealistiske rikdommer.

For å oppsummere vil vi presisere at variasjonen mellom kvinnene er stor, så stor at vi ikke kan konkludere med at situasjonen er slik eller sånn for alle. Men vi kan konkludere med at kvinnene, til tross for ulike historier og ulike vilkår, har en slitsom tilværelse i Norge.

1 Innledning

Nigerianske prostituerte i Norge har vært et forholdsvis ukjent fenomen fram til 2004 da over hundre kvinner fra Nigeria kom til Oslo for å selge sex i løpet av få måneder. Den kraftige tilstrømningen av nigerianske prostituerte har fortsatt de følgende årene, og i 2006 er nigerianske kvinner den største gruppen utenlandske prostituerte i gateprostituasjon i Norge.

Det har vært stor offentlig interesse rundt de nigerianske kvinnene. I oktober 2004 skriver blant annet Dagbladet om «den nye slavehandelen» (Dagbladet 16.10.04), og hevder at «den nigerianske mafiaen blokkerer markedet ved å sende inn alle jentene». Medicoppmerksomheten tok av for alvor da politiet i Oslo gikk til aksjon mot et pensjonat i Tollbugata i november samme år og arresterte eier, tre ansatte og 49 kvinner antatt fra Nigeria (Dagbladet 05.11.04). Eierne og de tre ansatte ble dømt til fengselsstraffer etter hallikparagrafen.

Siden slutten av 2005 har mye av oppmerksomheten rundt kvinnene handlet om hvor de selger sex og på hvilke måter de henvender seg til det de tror er potensielle kunder. De nigerianske kvinnene går for å være spesielt pågående og aggressive i kampen om kundene og dermed mye mer synlige og tilstedeværende i bybildet enn prostituerte av andre nasjonaliteter, både på strøket og utenfor de tradisjonelle prostitusjonsgatene (NRK Østlandssendingen 29.11.05, Dagsavisen 16.05.06).

Kvinner fra Nigeria er av flere grunner et uvant innslag i norsk prostitusjonsvirkelighet, og det er derfor viktig å stoppe opp og vise og diskutere hva vi vet om kvinnenes situasjon så langt. Historier om at kvinnene er tvunget inn i prostitusjon ved hjelp av voodoo og skyhøy gjeld, har bidratt til mystikken rundt disse kvinnene og deres situasjon, og preget diskusjonen om hvordan man skal nærme seg problematikken (Dagbladet 13.02.05). Det er blitt hevdet at dette er en gruppe det er vanskelig å komme i kontakt med, og at man derfor vet lite om hvorfor de er her og hvordan de kommer hit (Dagbladet 16.10.04). Spørsmål som melder seg, er i hvilken grad disse kvinnene er utsatt for menneskehandel og/eller menneskesmugling, hvorvidt det anvendes tvang eller press, hvilke muligheter kvinnene har til å ta egne valg, og ikke minst – hvorfor og hvordan de er kommet til Norge.

Behovet for kunnskap var bakgrunnen for at Justis- og politidepartementet ønsket at det skulle gjennomføres et forskningsprosjekt blant nigerianske kvinner i prostitusjon i Norge. Prosjektet er finansiert over *Handlingsplanen mot menneskehandel (2005–2008)* (Justis- og politidepartementet 2005). Vi har gjennomført

en kvalitativ undersøkelse blant kvinner fra Nigeria som er i prostitusjon i Norge, bestående av intervjuer og observasjon i prostitusjonsmiljøer i Oslo og Stavanger. I intervjuene og observasjonen har vi søkt å belyse konkret hvor de kommer fra, hvorfor og hvordan de dro fra Nigeria, på hvilket grunnlag de oppholder seg og reiser rundt i Europa, hvorfor de kommer til Norge og hvordan prostitusjonen og livet deres i Norge er organisert og oppleves av kvinnene selv. I tillegg har vi intervjuet profesjonelle som på ulike måter forholder seg til kvinnene, slik som representanter fra Pro Sentret, ROSA, Kirkens bymisjon Nadheim, politiet, UDI, grensekontrollører og ansatte på ambassader i Norge og i utlandet. Hovedfokuset i undersøkelsen og rapporten ligger på situasjonen i Norge. Informasjon om Nigeria, veien ut av Nigeria og opphold i andre europeiske land tjener som et bakteppe for å forstå den situasjonen kvinnene er i her.

2 Framgangsmåter

2.1 Kunnskapsbehov

Etter at kvinner fra Nigeria begynte å dukke opp i prostitusjon i Norge, oppsto det et behov for å forstå hva som skapte denne endringen og hva som kan gjøres med situasjonen. For å møte dette kunnskapsbehovet har vi utført en begrenset kvalitativ undersøkelse på et tidspunkt da få har hatt kunnskap om kvinnenenes situasjon.

Det er mange temaer som vi ikke kan diskutere uttømmende med våre funn, men som vi mener det er viktig å gå videre på. Det gjelder både spørsmål om kvinnenenes situasjon i Nigeria, veien de har reist ut av Nigeria, kvinnenenes situasjon i land i Afrika og Europa som kvinnelige migranter fra Nigeria er innom og hvor de er sårbare på ulike vis.

Målsettingen for undersøkelsen var å forstå

1. Måten kvinnene kommer til Europa og Norge på, og bakgrunnen for veivalgene deres.
2. Kvinnenenes situasjon i Norge.
3. Kvinnenenes relasjon til dem som beforder innvandring til Europa, menneskehandel og prostitusjon, inkludert eventuelle kontrollmekanismer og problematikk knyttet til gjeld.

Denne rapportens viktigste bidrag er kunnskap om situasjonen kvinnene er i i Norge. Vi mener det er viktigere å skape kunnskap om disse tingene heller enn å beregne omfanget. Slik situasjonen er nå, er det viktigere å konstatere at det er mange og så gå videre til å diskutere årsaker og løsninger på situasjonen.

2.2 Kilder

Fordi det har vært lite kunnskap om kvinnene fra Nigeria som befinner seg i prostitusjon i Norge, har vi søkt informasjon fra mange ulike kilder. Intervjuer og samtaler med kvinner fra Nigeria i gateprostitusjon i Oslo og Stavanger og observasjon i gateprostitusjonsmiljøene i de to byene, har vært den viktigste informasjonskilden.

En grunn til at vi inkluderte Stavanger, var at vi lurte på om det var ulike rekrutteringsmåter inn i forskjellige byer eller om det var andre relevante forskjeller. Det har vært størst oppmerksomhet rundt situasjonen i Oslo, og det er i Oslo tallet har steget mest, men også innslaget av kvinner fra Nigeria i andre byer har økt, og derfor tenkte vi i utgangspunktet at det var relevant å sammenligne situasjonen i Oslo og i en annen by. Antallet kvinner i Stavanger var på undersøkelsestidspunktet svært lavt, og vi traff igjen kvinner vi hadde møtt i Oslo i Stavanger. Det har derfor ikke vært noe grunnlag for å gjennomføre en sammenligning mellom Oslo og Stavanger.

Noen av kvinnene har vi kommet i kontakt med ved hjelp av Pro Sentret og Kirkens bymisjon Nadheim i Oslo og Kirkens Bymisjon i Stavanger. Noen av kvinnene har vi kommet i kontakt med på egen hånd. Vi var på forhånd engstelige for at det skulle være vanskelig å finne kvinner som var villige til å la seg intervju, men dette gikk lettere enn forventet. Men det betydde mye at vi var til stede i miljøet over tid, kvinnene ble vant til å treffe oss på væresteder og på gata, og det var viktig at vi opparbeidet oss tillit hos den enkelte kvinne. I tillegg til at noen av kvinnene ikke stoler på at mennesker som kommer og sier at de er forskere, ikke er fra politiet, hadde de flere negative erfaringer med både forskere og journalister fra andre land de har vært i. De var bekymret for anonymiteten sin, og var særlig engstelige for å bli avbildet.

Vi gjennomførte kvalitative intervjuer med 13 kvinner som er født i Nigeria, men som befinner seg i gateprostitusjon i Norge nå. Nesten alle disse kvinnene møtte vi flere ganger, fra to til ti ganger. Det betydde at vi kunne gå tilbake til temaer vi ville utdype, og følge utviklingen over noen uker eller et par måneder i informantens liv. Hvert intervju varte fra én til tre timer. I tillegg satte vi oss ned og diskuterte temaene i rapporten med 20 kvinner til, i form av samtaler under et begrenset feltarbeid i Oslo og Stavanger. Vi deltok i det oppsøkende arbeidet til Pro Sentret og Kirkens bymisjon Nadheim i Oslo og Kirkens bymisjon Albertine i Stavanger. Vi tilbrakte gjennom dette og på egen hånd omtrent 80 timer i prostitusjonsmiljøer. Under disse oppholdene var vi i kontakt med omtrent 50 kvinner fra Nigeria. Til sammen har vi altså snakket med omtrent 83 nigerianske kvinner i norsk gateprostitusjon.

Flere av dem vi har vært i kontakt med i kontroll- og hjelpeapparatet, forteller at det er vanskelig å få kvinnene i tale, i hvert fall er det vanskelig å få noe annet enn overflatiske eller vage historier om hvordan de kom til Norge og hvordan de jobber her. Vi opplevde at det varierte hvor god kontakt vi fikk med kvinnene, men det avhang mye av hvor lenge og hvor mange ganger vi snakket med dem. Historiene ble mer detaljerte etter hvert som samtalen skred frem. At informanter nøler med å utlevere seg, er en utfordring i alle kvalitative undersøkelser, og det er en særlig utfordring i studier av utsatte grupper som attpåtil kan være engstelige for at informasjonen de gir en forsker, kan gå videre til politiet.

Vi intervjuet alle kvinnene på engelsk. Engelsk er utbredt i Nigeria, og kvinnene hadde for det meste et godt vokabular og en god evne til å uttrykke kompliserte ting på engelsk. I noen av intervjuene, eller i hvert fall i de innledende samtalen, fikk vi likevel hjelp av Patricia Akinyemi, en nigerianskfødt kvinne som arbeider som kulturformidler på Pro Sentret. Det var litt vanskelig å forstå hva noen av kvinnene sa i begynnelsen, og de hadde tilsvarende problemer med oss. Dette ble betraktelig bedre etter hvert. Vi traff på noen kvinner som ikke snakker engelsk, men venner av dem oversatte i samtalen med dem. Ingen av disse er blant informantene.

Kvinnene vi har intervjuet og snakket med, er godt voksne. Gjennomsnittsalderen er 28 år. Mange av kvinnene har vært i prostitusjon eller vært borte fra hjemlandet lenge allerede. Noen av kvinnene er blant dem som har vært lengst i Norge, og som derfor har hatt en del kontakt med både politi og sosiale tiltak. Men vi intervjuet også flere som ikke har brukt noen av prostitusjonstiltakene tidligere, og hvor vi var de første nordmenn de snakket med som ikke var kunder. Vi tror at kvinnene vi har intervjuet, representerer et godt bilde av variasjonen som fantes i Norge på det tidspunktet.

Selv om vi har møtt ganske mange av de kvinnene som er på gata i Oslo og Stavanger, er det viktige begrensninger i hva vi kan si noe om. Den viktigste kunnskapen vi kan bidra med, er om situasjonen kvinnene er i i Norge. I tillegg til intervjuene har vi tilbrakt tid med kvinnene og sett hvordan hverdagen deres fortoner seg med egne øyne. Intervjuene handlet også om hendelsesforløpet før de kom til Norge. Dette er informasjon vi har med kvinnenes nåtidige fortolkninger innbakt og noe av informasjonen er fra hendelser som skjedde for lenge siden. For å få bedre kunnskap om reisen ut av Nigeria og rekruttering inn i prostitusjon i andre land enn Norge, trenger vi forskning fra Nigeria og landene der prostitusjonsdebuten oftest skjer. Når vi skriver om situasjonen i hjemlandet og reisen til Europa, trekker vi derfor inn mye av andres litteratur om dette.

En annen viktig kilde til informasjon er samtaler med profesjonelle som på ulike måter forholder seg til kvinnene, slik som representanter fra Pro Sentret, ROSA, Kirkens bymisjon Nadheim, Kirkens bymisjon Albertine, politiet, UDI, grensekontrollører og ansatte på ambassader i Norge og i utlandet. Vi har også hatt tilgang til informasjon samlet av Utlendingsavdelingen ved Kripos fra mai til oktober 2004 i forbindelse med kartlegging av personer og hendelser som eventuelt kunne knyttes til handel med kvinner fra Nigeria, via Italia og Spania, til prostitusjonsvirksomhet i Norge.¹ Gjennom intervjuer med folk i kontroll- og hjelpeapparatet har vi også

1 De aller fleste nigerianske statsborgerne som ble kontrollert av politiet i 2004, framviste oppholds- og/eller arbeidstillatelse fra Italia eller Spania. En del av de kontrollerte kvinnene ble registrert blant annet med tanke på alder, fødested og oppholdstillatelse i Schengen. Ettersom mengden informasjon varierer og kvinnene utgjør et begrenset, ikke-tilfeldig utvalg, skal vi være forsiktige med å generalisere ut fra disse funnene. Men det er likevel interessant å se på trekk og likheter hos nigerianske kvinner

forsøkt å samle kunnskap om det formelle rammeverket rundt kvinnene: Hva er de formelle retningslinjene i måten kvinnene møtes på i Norge og hva er praksisen?

2.3 Forskning og etikk

Vårt utgangspunkt har vært at noen av kvinnene vi har møtt, kan være eller har vært ofre for menneskehandel. Vi lette ikke spesielt etter kvinner med slike erfaringer, men siden kvinnene har foretatt lange og ofte kompliserte reiser til et land de ikke selv hadde kunnskap om, er det grunn til å tro at noen har vært involvert i dette, enten menneskesmuglere, menneskehandlere, halliker eller andre. WHO har laget en rådgiver for forskere, journalister og andre som skal intervjuere ofre for menneskehandel: «WHO Ethical and safety guidelines for interviewing trafficked women».² Retningslinjene i veilederen er langt på vei de samme som gjelder i gjennomføringen av samfunnsvitenskapelig forskning generelt slik de er fastslått av Den nasjonale forskningsetiske komité for samfunnsvitenskap og humaniora og i metodelitteratur i fag som sosiologi, og vi har tatt punktene i begge dokumentene til etterretning i forberedelse til og gjennomføringen av datainnsamlingen, samt i analysearbeidet og formidlingen.

Vi har vært opptatt av å ikke ta kontakt med kvinnene på en måte som setter dem i fare. I kontakt med kvinnene har vi vært forsiktige med å presse dem, og vi har tatt behovene for anonymitet særlig alvorlig. Vi har forandret viktige detaljer i kvinnes historier, slik som alder og reiserute, vi forteller ikke akkurat hvor kvinnene kommer fra i Nigeria og vi har gitt alle kvinnene fiktive navn.³ Da vi skulle lage fiktive navn til kvinnene, valgte vi navn som er noen andre enn deres virkelige navn og dem de opererer under i Norge.

En viktig diskusjon innenfor samfunnsvitenskapelig forskning er forholdet mellom informantenes forståelse av sin egen situasjon og årsakssammenhenger i egne liv og forskeres tolkning av intervjuene. Forskere er ikke journalister som kun skal gjenværlig hva mennesker sier og tror. Vår jobb er å sette dette inn i en annen

som var her sommerhalvåret 2004 sammenlignet med dem vi har møtt i 2006. Vi vil derfor tidvis inkludere deler av dette materiale i teksten. Det er Terje Nordtveit i Kripos som har informert oss om innholdet i dette materialet.

2 Denne er også oversatt til norsk og redigert av Maya Brenna Nielsen for Krisesentersekretariatet: "Veileder: Etikk og sikkerhet i samtale med kvinner utsatt for menneskehandel".

3 Som mange kvinner i prostitusjonen (Skilbrei 1998) opererer kvinnene med flere ulike navn. Kvinnene har ofte engelske navn som de bruker her i Norge, men blant dem vi så passene til, oppdaget vi at det sto helt andre navn der. De vi både ble kjent med og observert på prostitusjonsstrøket, oppga samme navn til oss og sosialarbeidere som de oppga til mulige kunder.

sammenheng enn mennesker vanligvis gjør med sine egne erfaringer. Vi knytter det vi hører til annen empirisk forskning og teoretiske diskusjoner på feltet og tilgrensende felt. Dette betyr at våre konklusjoner ikke alltid er de samme som de informantene selv har. Å bli trodd i sin framstilling av hva som har skjedd, er viktig for en følelse av integritet. Samtidig får vi som forskere innsyn i mulige grunner til at de ikke forteller oss alt eller bare forteller oss en viss versjon av det som har skjedd. Det området der denne balansegangen var tydeligst, var når vi snakket med kvinnene om organiseringen av reisen og prostitusjonsdebuten deres. Alle kvinnene fortalte om mennesker som på ulike måter hadde ordnet ting for dem eller tipset dem om framgangsmåter, men det var vanskelig å få kvinnene til å snakke detaljert om disses involvering. Selv kvinnene vi ble best kjent med, og som fortalte oss om mange vanskelige ting, gikk langt i å skjule andres involvering. På dette punktet er det en fordel å kunne benytte ulike framgangsmåter. Når man setter seg ned med en forsker for å bli intervjuet, skaper det en spesiell ramme for det som blir sagt. Alt blir på et vis veldig alvorlig. Under feltarbeidet hadde vi anledning til å se med egne øyne hvordan kvinnenes hverdag ble organisert og snakke med kvinnene under mer avslappede omstendigheter. Fordi vi møtte kvinnene flere ganger, opplevde vi at historien endret seg. Flere detaljer kom og det ble lettere å snakke om følsomme ting. Men med noen informanter fikk vi aldri detaljert informasjon om hva som hadde skjedd forut for at de forlot hjemlandet eller forut for at de kom til Norge. Vi opplevde også at kvinnene underrapporterte antallet ganger i Norge, det vil si at de ofte først sa at dette var første gang de var i Norge og at de bare hadde vært her noen dager, men at de etter en stund kunne fortelle at de hadde vært her før, og at de hadde vært her lenger enn noen dager. Det er vanskelig å si hva slik underrapportering handler om. Det kan være tvil om hvorvidt vi var til å stole på, og det kan handle om at stigmaet ved prostitusjonen er så sterk at kvinnene følte seg mer vel hvis vi trodde at de ikke hadde holdt på lenge. Den samme underrapporteringen fant vi når vi ville vite når og hvor de hadde begynt med prostitusjon for første gang. Flere av kvinnene sa at de hadde hatt sin prostitusjonsdebut i Norge, men da vi ble bedre kjent med dem, fortalte de også om prostitusjonserfaring fra andre land.

Når man studerer utsatte individer, er det viktig å kunne møte de behovene som kan oppstå i forbindelse med en samtale om vanskelige ting. Dette er et viktig poeng i Veilederen fra WHO. Det er ikke gitt at alle behov kan møtes av oss som forskere og medmennesker, og det er viktig å ha satt seg inn i kunnskap kvinnene kan ha behov for og å ha med seg kontaktinformasjon til instanser som kan stille opp i ettertid. På alle intervjuene hadde vi med informasjon om hvor de kunne få hjelp med problemene sine, og fulgte flere kvinner til ulike prostitusjonstiltak. Det har vært en utfordring å skulle innta en ren forskerrolle i denne undersøkelsen. Som vi vil beskrive senere, har kvinnene store behov for kunnskap og hjelp til å orientere seg i Norge. Flere ganger måtte vi hjelpe kvinnene med praktiske oppgaver som å

lese ting eller å kjøpe bussbilletter. Ett intervju ble avsluttet fordi vi heller ville at informanten skulle snakke med en lege enn å snakke med oss. Vi tror også at behovet for kontakt med nordmenn og kunnskap om Norge var viktige grunner til at kvinnene stilte opp på intervjuer og samtaler. Vi var på et vis også deres informanter. Vi vurderte løpende om kvinnene kunne gi det vi i forskning kaller informert samtykke, eller om deres behov for hjelp var så sterke at de ikke hadde mulighet til å si nei til å la seg intervju.

3 Hvor kommer kvinnene fra?

3.1 Om Nigeria

Nigeria er i dag inndelt i 36 delstater og ett hovedstadsterritorium, og er en føderal stat. Styresettet er inndelt i tre lag; den føderale regjeringen, regjeringene i de 36 statene og 774 lokale styreenheter (Human Rights Watch 2006:8). I tillegg opprettholdes også et parallelt system av tradisjonelle lokale styrer bestående av høvdingdømmer og emirater. Disse tradisjonelle lederne representerer i regelen kun sine egne etniske samfunn. Det er en enorm etnisk variasjon i landet; noen anslår så mye som 250 forskjellige etniske grupper (Carling 2005:4), selv om det stadig er tema for uenighet om hvordan gruppene skal inndeles (Human Rights Watch 2006:7). De tre største etniske gruppene i Nigeria, hausa/fulani (nord, egentlig to grupper som ofte klassifiseres sammen), joruba (vest) og ibo (øst, skrives også igbo), utgjør nær 70 prosent av befolkningen (CIA, US Gov. 2006). De største etniske gruppene i delstaten Edo er bini (edo), esan (skrives også ishan), etsako, owan og akoko edo (Nigeria Direct, Nigerian Gov. 2006). Omtrent halvparten av Nigerias innbyggere er muslimer, rundt 40 prosent er kristne, mens de resterende 10 prosentene utøver tradisjonelle religioner eller ikke har noen bestemt religiøs tilknytning (US Department of State 2004).

Nigerias grenser er en arv fra kolonitiden, og landet er ikke bygd på noe kulturelt eller etnisk fellesskap, noe som også er reflektert i det store antallet etniske grupper. Etniske konflikter har vært framtrødende i Nigeria de siste tiårene, og et av konfliktområdene har dreid seg om kamp om økonomiske ressurser fra oljeindustrien; i gjennomsnitt kommer 70 til 80 prosent av statenes inntekter fra overføringer fra denne sektoren (Human Rights Watch 2006:9). Det finnes en viss «etnisk mistenksomhet» blant annet som følge av den administrative inndelingen av føderasjonen i årene etter uavhengigheten i 1960 (Leith and Solomon 2001:4). I tillegg var mange av relasjonene mellom forskjellige etniske grupper fiendtlige allerede før kolonitiden, og noen av disse konfliktene er aldri riktig løst (Human Rights Watch 2006:7).

Et annet konfliktområde er religiøse motsetninger, også fordi den religiøse inndelingen i landet i stor grad korresponderer med geografisk og administrativ inndeling. Det har vært hevdet at det i hovedsak muslimske nord har sett med skepsis på det mer ressursrike sør hvor også utdanningsnivået er høyere, mens det for det meste kristne sør har fryktet det mer folkerike nord (Leith and Solomon 2001:7).

Det er kalt Nigerias paradoks at landet, som er verdens sjette største produsent av olje, samtidig er blant verdens 25 fattigste land, og det fattigste av alle OECD-landene (UNDP 2004). Nigerias økonomi har i årevis vært ensidig innrettet mot oljeindustrien, noe som har ført til stagnasjon i landbruket. Fra å ha vært en stor eksportør av landbruksvarer er Nigeria i dag avhengig av å importere mat. I 1984 falt oljeinntektene brått på grunn av vanskelige markedsforhold, og dette forverret den økonomiske situasjonen ytterligere. Indre konflikter, omfattende korrupsjon og høy inflasjon har også hindret økonomisk utvikling (Norad 2006). Nigeria er regnet som et av verdens mest korrupte land. I en undersøkelse Transparency International har gjort, oppgir hver femte respondent i Nigeria at familiene deres har betalt bestikkelser i løpet av året. Organisasjonen estimerer at familier i Nigeria betaler mellom en femtedel og en tredjedel av inntekt per capita i bestikkelse årlig. Sammen med Ghana og Kamerun er dette tallet høyest av alle målte land (Transparency International 2005). I tråd med det høye korrupsjonsnivået er det stor ulikhet i fordelingen av ressursene, 70,2 prosent av landets innbyggere lever på under 1 USD dagen (UNDP 2005).

3.2 Hvor i Nigeria er de fra?

Nigerianske kvinner i prostitusjon i Norge og ellers i Europa antas i all hovedsak å komme fra Edo-provinsen i det sørlige Nigeria. De fleste kvinnene tilhører den etniske gruppen bini, også noen ganger kalt edo eller benin (Okojie et al. 2003:42). Edo-provinsen hadde i 1995 et totalt folketall på omtrent to millioner. Det er hevdet at et av hovedområdene for ofre for menneskehandel er det lokale administrative området Oredo, hvor provinshovedstaden Benin City ligger. Dette området har et folketall på omtrent 679 000 (Okojie et al. 2003:41). Dersom dette skulle være riktig, skulle altså hoveddelen av de nigerianskeprostituerte i Europa komme fra et svært lite område sammenlignet med størrelsen på resten av landet – Nigeria er det mest folkerike landet i Afrika, med en befolkning på 125 millioner i 2003.

Det er selvfølgelig også en mulighet for at forestillingen om at så å si alleprostituerte kvinner i Europa fra Nigeria er fra Edo-provinsen, er overdreven, men det kan ikke vi vurdere ut fra våre data. Men vi kan nevne at kvinnene selv viste til to mulige «feilkilder». Den første består i at kvinner fra andre deler av Nigeria og fra andre land i Vest-Afrika lærer seg språket bini, som er det viktigste språket i Edo-provinsen. Holly forklarte hvorfor det var slik. Hun er fra Liberia og jobber på gata i Oslo, og er en av flere kvinner fra andre vestafrikanske land som går for å være nigeriansk. Hun fortalte at hun lærte seg bini mens hun oppholdt seg i Nord-Afrika. Der hadde hun mye kontakt med nigerianere, siden de dominerer i antall i «leirene» bestående

av migranter fra Afrika sør for Sahara som leter etter muligheter til å krysse over til Europa. Det var særlig mange fra Edo-provinsen der, derfor ble hverdagsspråket bini. For enkelthets skyld pleier hun å si til folk at hun er fra Nigeria, og hun mente at hun kunne lure selv nigerianere. Den andre feilkilden kan være at kvinner med vilje sier de kommer fra et annet sted enn de virkelig gjør. Flere av kvinnene advarte oss mot å tro på alle som sa at de er fra Edo, og mente at kvinner oppga andre provinser enn de egentlig kom fra for å spare den fra å bli assosiert med prostitusjon.

Hva med kvinnene som jobber i Norge? Hva har vi om kunnskap om hvor de kommer fra? Også her er hovedinntrykket at det stemmer at kvinnene hovedsakelig er fra Edo-provinsen. Pro Sentret i Oslo har imidlertid også vært i kontakt med kvinner fra naboprovinsen Delta, som etnisk består av folkegruppene joruba og ibo (skrives også igbo) (Norli 2006:38). Av 27 nigerianske kvinner som ble registrert med fødselssted av Kripos fra mai til oktober i 2004, var 19 av kvinnene ifølge papirene født i Benin City, to stykker i Benin, tre i Lagos og tre i andre forskjellige byer i Nigeria.

Både blant dem vi intervjuet og dem vi hadde samtaler med under feltarbeidet i Oslo og Stavanger, oppga de fleste at de var fra Edo-provinsen. 12 av de 13 vi intervjuet, var derfra, den siste var ibo fra Delta-provinsen. Bare én av informantene fra Edo tilhørte en annen folkegruppe enn bini, og hun var esan. De aller fleste oppga at de kom fra Benin City. Vi spurte alltid om kvinnene var fra selve byen eller fra området rundt. I begynnelsen fikk vi omtrent hver gang høre at de var fra byen. For å sjekke opp dette tok vi etter hvert med oss et kart over Nigeria. Mange av kvinnene ble fascinert av dette, og også kvinner som tidligere hadde fortalt at de var fra Benin City, pekte da ut landsbyer i inntil to timers kjøreavstand fra selve byen som hjemstedet. Vi viste også fram kartet under feltarbeidet, og vi mener at vi fikk bekreftet at mange av kvinnene virkelig er fra Edo-provinsen ut fra hvordan de brukte kartet til å fortelle sin egen og sin families historie.

3.3 – We come because of poverty

Hvis det stemmer at nigerianske prostituerte i Europa hovedsakelig kommer fra Edo-provinsen, blir det viktig å forsøke å forstå hva det skyldes. Ikke fordi vi tror at «skylden» for prostitusjonen ligger der, men for å forstå hvilke faktorer som kan påvirke mulighetene for og formene for kvinnelig migrasjon og hva ved det som kan utnyttes av en «tredjepart», det vil si en menneskesmugler, menneskehandler, hallik eller andre.

I intervjuene og samtalene med kvinnene ba vi dem forklare hva som hadde påvirket deres egen situasjon, og hvorfor de trodde mange kvinner ble rekruttert

til prostitusjon fra akkurat Edo. Noen av kvinnene vi har møtt, har snakket mye med andre kvinner fra Nigeria i prostitusjon om hvorfor det er kvinner fra akkurat deres land og akkurat deres område som har endt i prostitusjon i Europa. Dette er noe de er opptatt av.

Kvinnene snakket villig om hva ved situasjonen i Nigeria som betydde at de måtte, ville og kunne reise ut. Kvinnene nevner ulike ting som viktigst, men alle sammen fortalte om at fattigdommen betydde at det fantes få eller ingen andre alternativer. Noen formulerte det slik at de derfor måtte reise ut, andre at de ville reise ut. Flere mente familien hjemme ville sultet i hjel hvis de ikke hadde dratt ut. Beth forlot en landsby sør for Benin City da hun var 19. Da hadde hun allerede født et barn, som ble igjen hos familien hennes. Hun forklarer oss hvorfor kvinner vil reise fra Nigeria:

– In Nigeria we have money, but most families don't have enough money to feed their children. We love our children!

Det er ikke bare deres egen families fattigdom som har vært viktig. Fattigdommen har tatt fra dem framtiden: De opplever det slik at det ikke er noen vits i å bygge seg et liv i Nigeria. For kvinnene snakker ikke bare om økonomisk nød, men også om manglende tilgang til muligheter og rettigheter. Felicity er en av flere som er opptatt av nigeriansk politikk og problemene med korrupsjon, og hvordan lederne i landet sørger for seg og sine:

– The president doesn't know what it really is like to live in Nigeria because he's rich. You know, Nigeria is a rich country, but only a few are rich.

Sheila og Molly var også fortvilte over ulikhetene innad i Edo-provinsen og mente at biniene ble diskriminert fordi andre folkegrupper i Nigeria er mer folkerike og har mer makt. Verken Sheila eller Molly har vært i Nigeria på mange år. Vi har ikke funnet dokumentasjon på at Edo-provinsen ser ut til å være dårligere stilt enn provinsene som befolkes av de mer folkerike gruppene. Edo- eller for den saks skyld Delta-provinsen er ikke blant de fattigste statene i Nigeria; de finnes i nord.

Den viktigste skjevheten kvinnene fortalte om, var levekårsforskjeller mellom by og land. Det å komme fra landsbyer blir det samme som å være fattig. Vi spurte kvinnene om deres families situasjon skilte seg fra det som var vanlig i området de var fra. De svarte ofte at alle er fattige der de kommer fra. Når vi spurte mer om dette, fortalte flere at alle i landsbyer er fattige, mens de med mer penger enn deres egne familier har, bor i Benin City. Kan det være viktige forskjeller mellom by og land, forskjeller som gjør kvinner på landsbygda mer sårbare for for eksempel menneskehandel? ILO (2005:57) viser til at områdene der flest rekrutteres til menneskehandel, ofte henger etter i velferdsutviklingen. ILO skriver spesifikt om Nigeria (2005:58): «A review of 35 studies on trafficking in Nigeria indicates that victims are generally

of low socio-economic status. Many come from large families, having dropped out of school because of financial difficulties. Although many have had some vocational training, they are unable to set up a small business owing to lack of working capital.» En studie fra 2000 viser også at fattigdommen var stigende fra 1985 til 1996, og at fattigdommen på landet både var større og økte mer enn fattigdom i byene, på tross av at økonomien som helhet vokste (Aigbokhan 2000).

En annen skjevhet kvinnene forteller om, er diskriminering av folkegruppen de tilhører. Det er for eksempel viktig hvilken folkegruppe sentrale politikere er fra fordi kvinnene antar at politikere først og fremst er opptatt av å beskytte sine egne. Jørgen Carling har gjort en litteraturgjennomgang på temaet nigerianske prostitusjon i Europa (2005). Han forteller at nigerianerne bruker store krefter på å få sine kontakter inn i maktposisjoner og illustrerer det på denne måten:

»En universitetsprofessor som fikk en høy stilling hos landbruksmyndighetene, uttrykte det slik: «Selv om jeg ønsket å unngå å favorisere mine venner i tildelingen av kontrakter, ville jeg ikke kunne gjøre det. De ville sagt jeg var egoistisk og tåpelig. Hvem får en slik maktposisjon for så å nekte å hjelpe sine folk? Bare mennesker av verste sort.» (Carling 2005:7)

Mangel på utdanning hos jenter på landsbygda i Edo-provinsen er noe som trekkes fram av flere, vi har intervjuet kvinner som aldri har satt sine ben på en skole. Vi spurte Jocelyn om det er mulig for en kvinne å leve et godt liv i Nigeria, og hun sa: «Yes. If you have an education and a good job, maybe you'll be lucky.» Felicity forteller derimot at situasjonen er så ille i Nigeria at selv mennesker med utdanning risikerer å sulte. Selv har hun en utdanning, men hadde likevel problemer med å få jobb i Nigeria. Hun bruker det som eksempel på hvor ille det er i Nigeria: Ikke engang de som investerer i sin egen framtid, får noe igjen for det.

Fattigdommen er stor, og ikke bare er det et problem i seg selv, det påvirker også relasjoner mellom mennesker. Lydia måtte ta vare på seg selv fra veldig ung alder av, og det var forventet at hun skulle ta ansvar for småsøsknene sine også. Fattigdommen gjorde det fristende å reise ut, men det handlet også om en lengsel etter Europa:

– Europe is good, and you want to see it for yourself.

Derfor tror hun ikke det er mulig å advare kvinner om farene ved å reise til Europa; lengselen etter Europa er for sterk. Og Europa blir kontrasten til alt de ikke liker i sitt eget land. Når vi spurte Felicity om hvorfor hun dro fra Nigeria, svarte hun:

– When you go to Nigeria and land in Lagos you'll see that people are reduced to animals. If someone lies in the street, no one will help him; no one will care. It's because of poverty; people's lives are worth little.

3.4 Kulturelle forklaringer

Geografi, altså hvilket område man er fra i Nigeria og om man bor i by- eller land-distrikter, bekjentskaper og tilgang til makt, påvirker tilgang til økonomiske midler og muligheten til å bygge seg et godt liv. Dette er forklaringer som kvinnene selv brakte på bane. I tillegg kan det være viktige grunner til at kvinnene reiser ut og havner i prostitusjon og er utsatt for menneskehandel, som har med kvinners stilling i Nigeria og kulturelle normer rundt kjønn og seksualitet å gjøre. Kvinnene sier ikke selv mye om disse tingene, og det kan være vanskelig å diskutere normer om kjønn og seksualitet i et intervju, og det kan være vanskelig å diskutere normene i et samfunn kvinnene dro fra for mange år siden. Dessuten får vi ikke nok informasjon om en av verdens mest folkerike land gjennom intervjuer med 13 tidligere borgere. I dette spørsmålet må vi derfor vende oss til litteratur om Nigeria.

Først og fremst er det viktig å huske på at gitt Nigerias størrelse og etniske mangfold, gir det begrenset mening å snakke om én nigeriansk kultur, én nigeriansk situasjon for kvinner eller én nigeriansk holdning til prostitusjon. Det er mye sprikende informasjon om kvinners stilling i Nigeria, som også reflekterer de variasjonene man også må kunne forvente å finne i et så mangfoldig og folkerikt land. Bildet av en flom av nigerianske prostituerte står blant annet i sterk kontrast til dommen i en lokal shari'a-domstol i 2002 hvor den skilte kvinnen Amina Lawal ble dømt til døden ved steining for å ha hatt sex utenfor ekteskap.

Er det likevel noen trekk som kan prege deler av Nigeria på en slik måte at det påvirker sannsynligheten for at kvinner går inn i prostitusjon og har sterke ønsker om å migrere? Det er flere ting som peker i retning av at kvinner har en underlegen stilling i Nigeria. Det er en tradisjon for flerkoneri i Nigeria, men noe uklart hvor vanlig det er å praktisere dette i Edo i dag. I en undersøkelse i Nigeria i sin helhet i 1999 svarte 36 prosent av kvinnene og 26 prosent av mennene at de levde i polygame forhold (Drage 2005:79). Det har også vært en tradisjon for at kvinner ikke kan arve på lik linje som menn, og at enker i noe tilfeller ikke arver sine avdøde menn. Guttebarn er høyere verdsatt enn jentebarn (Okojie et al. 2003:44). Det er en relativt høy fødselsrate i Nigeria, med anslagsvis 5,8 fødsler per kvinne i løpet av livet (UNDP 2005). Dette har også sammenheng med de tradisjonelle kjønnsrollene. Menn er forventet å være forsørgere, mens det er veldig viktig for kvinner å ha født barn (Drage 2005:55). Det kan også være skam forbundet med å ikke få barn (Drage 2005:59).

Det er en tradisjon for kvinnelig kjønnslemlestelse i Nigeria, og ikke minst i Edo. Tall fra 1999 på landsbasis viser at 25 prosent av nigerianske jenter og kvinner i alderen 10 til 49 sier de er blitt kuttet, mens tallene fra en klinisk undersøkelse i Edo samme år viser at 45,9 prosent av jenter og kvinner mellom 15 og 49 er kuttet (Snow et al. 2002:94). Det er en sterk sammenheng mellom etnisk tilhørighet og

kjønnslemlestelse. De to største etniske gruppene i dette utvalget var bini og esan. Kjønnslemlestelse ble forbudt ved en ny lov i Edo i 1999, og mye tyder også på at praksisen er mindre utbredt nå enn tidligere.

Det har blitt hevdet at i området rundt Niger-deltaet, altså det sentrale sørlige Nigeria, er det mer eller mindre godtatt at unge kvinner er seksuelt aktive, og dette brukes for å forklare at nigerianske kvinner havner i prostitusjon (Carling 2005:8). Carling skriver (2005:8): «Seksualitet i Nigeria omfatter ofte forhold som ligger i grenseland av det europeere oppfatter som prostitusjon. (...). Det er svært utbredt at ugifte kvinner – ofte jenter i tenårene – har seksuelle forhold til eldre menn (såkalte *sugar daddies*).» I en artikkel i *New York Times* hevdes det dessuten at prostitusjon i utlandet ikke er forbundet med skam i Benin City, men at det er blitt en relativt akseptert måte å tjene penger på. Artikkelen går også langt i å antyde at i mange tilfeller er familiene til de prostituerte kvinnene ikke bare orientert om hva døtrene gjør, men at de også driver et press mot kvinner til å fortsette å tjene penger på prostitusjon (*New York Times* 05.11.04). På den annen side er det de som hevder at prostitusjon er langt fra akseptabelt i dette området, og at kvinners seksualitet derimot har vært meget strengt kontrollert. Ifølge Esohe Agathise fra hjelpeorganisasjonen IROKO Onlus er det som blir oppfattet som promiskuøs atferd i Edo nok til at en ung jente eller kvinne kan bli utstøtt fra familien og lokalsamfunnet. Hun sier også at prostitusjon er stigmatiserende i slik grad at en kvinne med prostitusjonserfaring ikke ville kunne verken gifte seg eller bli værende i sitt lokalsamfunn (Agathise 2004:1134).

En tredje påstand er at holdningene til prostitusjon har vært i endring og at prostitusjon er blitt mer stigmatiserende i løpet av det siste tiåret. Kvinner som brøt ut av fattigdom ved hjelp av prostitusjon i Italia på 1990-tallet, ble angivelig sett på som helter, mens skammen forbundet med prostitusjon økte fra slutten av tiåret. Otutubikey Izugbara ved universitetet i Uyo hevder at den generelle nigerianske holdningen er at seksualdrift er ukvinnelig og at kvinnelig seksualitet i sin alminnelighet er forbundet med skam (Izugbara 2004:10).

Ut fra vår undersøkelse kan ikke vi si om tradisjon for flerkoneri, manglende arverett, idealer rundt moderskap og kjønnslemlestelse har noen som helst relevans for hvorfor kvinner fra Nigeria generelt, og Edo-provinsen spesielt, ender i prostitusjon i Europa. Det samme gjelder idealer og realiteter rundt seksualitet i Nigeria og Edo-provinsen. Det informantene forteller om, er at nasjonal, regional og egen families fattigdom er den viktigste grunnen, og at denne fattigdommen henger sammen med forskjeller mellom by og land, ut fra utdanning og tilhørighet i folkegruppe. Samtidig beskriver kvinnene et samfunn der menn og kvinner har svært ulike roller og hvor kvinner i mange sammenhenger er underlegne menn. I neste kapittel vil vi si mer om hvordan det at de er kvinner, betyr noe for hvordan migrasjonen kommer i stand og hvordan den foregår.

4 Rekruttering og reisen ut

4.1 Agenter og mellommenn i første leddet av reisen

Kvinnene fortalte altså at de måtte og ville migrere på grunn av egen og familiens fattigdom, og på grunn av slitet det er å bo i et samfunn uten sikkerhet og framtidsutsikter. Denne ideen var ikke bare deres egen, for noen har dette vært en familiebeslutning. Da har det vært snakk om at en form for agent har kontaktet familien og fortalt at han eller hun kan hjelpe datteren deres til et annet sted i Nigeria, ut av Nigeria og eventuelt inn i Europa. Flere kvinner, også de som ikke hadde opplevd det selv, fortalte at det er vanlig i Nigeria at foreldre blir kontaktet av slike agenter som tilbyr seg å hjelpe barna deres til å migrere mot et vederlag. Lydia fortalte at familier med unge døtre kunne oppleve å bli kontaktet av en agent fra et «reisebyrå» som tilbyr å hjelpe døtrene til Europa for penger. De sier:

– If your father can pay 10 000 [ca. 500 NOK] or 20 000 [ca. 1000 NOK] naira, we can take you to Europe.

Lydia hørte ofte folk snakke om hvordan man kunne komme seg til Europa, og hun sa at foreldrene gladelig betaler noen for å ta barna deres ut av Europa, de tenker ikke på risikoen som er involvert. Hun tror at de forstår at det er en pris å betale for å komme seg ut av Afrika, men hun håper og tror at foreldrene ikke ville gjort det hvis de visste hvor høy prisen er.

Prina forteller at det er mye som trekker og som påvirker foreldrene til å samarbeide med agentene eller «sponsorene», som kontakter dem med tilbud om å hjelpe døtrene til Europa (2003:21):

“Although knowing that the daughter faces a long journey, and aware of the risks – in certain cases even that the possibility to work is connected to prostitution – the mirage of an easy future such as that which one can admire looking at the houses of families where the women went a few years earlier to Italy, makes it possible to overcome any obstacle.”

Truong forteller hvordan menneskehandelsforskning kan lære fra migrasjonsforskning i Afrika (2006:61):

“They point out that the decision-making process to enter migration networks in order to improve livelihood (or to prevent its erosion) is based on a careful

assessment of household resources. Calculations are made of assets, gains and losses within a particular livelihood system and temporal frame.”

Det å sende ut et familiemedlem blir en investering for hele familien, og forhåpentligvis forbedrer det livet til den som reiser ut også. Lydia hadde mye ansvar for sine yngre søsken, og da hun dro ut var det på et vis som familiens representant i Europa. Familiens behov var viktig i de fleste kvinnenes historier, og flere forteller at beslutningen om å migrere ble tatt av foreldrene, ikke dem selv. Vi kjenner igjen det at kvinner ender i prostitusjon etter å ha blitt sendt ut for å kunne tjene penger til familien fra forskning om thailandske kvinner i prostitusjon (Lisborg 1998). På spørsmål om hvorfor hun dro ut, sa Jocelyn:

– There are problems in Nigeria. My mother has six children, my father twelve; he has another wife. I have four brothers I have to help. And sisters. I had to travel out of there.

Men hvorfor er det akkurat de som må dra, og er det slik at målsettingen er å hjelpe alle i familien? Når kvinnene skulle fortelle om hvorfor akkurat de hadde reist ut, la vi merke til at kvinnene nesten uten unntak nevnte forsørgelse av yngre brødre spesifikt. Vi lurte på om det i familien deres og samfunnet de kommer fra, er særlig viktig at gutter blir tatt vare på, og at dette kan handle om ulik verdisetning av gutter og jenter. Derfor spurte vi informantene om det var viktigere å hjelpe brødre enn søstre. De fleste sa at det var like viktig, men de nevnte altså brødre først. En av informantene fortalte at det var viktigere å hjelpe brødre enn søstre fordi gutter har færre muligheter enn jenter til å migrere til Europa. På grunn av mulighetene til å tjene penger i sexindustrien kan det være slik at kvinner fra Nigeria kan ha bedre muligheter til å komme seg til Europa enn menn. Dette er noe som kan legge press på jentene til å ofre seg for familiens, og kanskje særlig brødrenes, skyld.

Hva består så en avtale med en slik agent i? Kvinnene fortalte at denne agenten fikk pengene sine enten ved at familien satte seg i gjeld for å få råd til å sende dem ut eller ved å selge noe. Hvis det var dem selv som hadde inngått avtalen, hadde de satt seg i gjeld. Summene vi ble fortalt om, var som dem Lydia forteller om over, en liten sum etter norsk målestokk, men en stor sum i Nigeria.

Det varierer hva slags tjeneste agenten tilbyr, og avtalene vi ble fortalt om, innebar at agenten bare solgte informasjon om hvordan man kan migrere, men ikke sto for transport og annen praktisk hjelp. Kvinnene som hadde reist ut på denne måten, dro altså ut i verden alene, ved hjelp av buss rundt om i Vest-Afrika, og etter hvert via land eller båt til Nord-Afrika. For noen har reisen og avtalen vært stykket opp, altså at de måtte kjøpe seg ny informasjon for hvert sted de stoppet opp, mens andre har reist rett til Nord-Afrika gjennom en og samme agent. For dem som reiste direkte fra Nigeria til Marokko, foregikk reisen ofte ved hjelp av en kombinasjon

av busser, biler og båter. Når reisen foregikk direkte, hadde de eller familien deres kjøpt informasjon om hele reisen i Nigeria. De som reiste via ett eller flere andre vestafrikanske land, som var det mest vanlige, innebar turen en rekke ulike reiser og avtaler. Denne turen kan ta tid, og kvinnene kan ha opplevd underveis at de de har kjøpt informasjon fra, har lurte dem. Lydias tur tok mye lengre tid enn faren hennes ble fortalt da han inngikk avtalen. Det tok fire år før Lydia var utenfor Afrika, og hun beskriver de fire årene som et helvete, og hun kunne ikke kontakte familien sin. Grace kom seg ut av Vest-Afrika til fots til Marokko via Mali. Hun reiste alene, men møtte andre migranter underveis. Grace fortalte:

– Lots of people die on the route. We could go up till three weeks without food, and sometimes we had to drink piss.

Det å reise ut for å forbedre familiens kår er en allerede utbredt strategi i Vest-Afrika, men når radiusen blir utvidet til å inkludere Europa, oppstår det problemer fordi familien ikke har tilgang til nok informasjon om situasjonen der. Dette gir agenter mer makt når det gjelder intern migrasjon og migrasjon innad i Vest-Afrika. Transportnettet har blitt bedre i mange land og tidligere emigrerte kommer tilbake med historier om suksess (Lie 2002). Samtidig som livet hjemme er hardt og drømmen om Europa og pengene der er levende, er det vanskelig å migrere fra Afrika til Europa, kanskje hardere enn tidligere (Lie 2002). Dette betyr at det oppstår et behov for assistanse til å krysse grenser, og til å komme inn i et europeisk land. En rapport fra International Labour Organization (ILO) oppsummerer (2005:46):

“In short, human trafficking represents an opportunistic response to the tensions between the economic necessity of migrating, and the politically motivated restrictions on doing so.”

For våre informanters vedkommende ser det ikke ut som det er snakk om at disse agentene har rekruttert dem i Nigeria for å utnytte dem i for eksempel prostitusjon. Men informasjonen og assistansen de har kjøpt underveis, har noen ganger vært veldig dyr. Lydia måtte betale 200 USD for informasjon om hvordan hun kunne komme seg videre fra Abidjan i Elfenbenskysten. Hun dro videre til Libya, og tok båt derfra til Marokko. Kvinner som dem vi har møtt, som hovedsakelig var unge kvinner uten særlig utdanning da de dro hjemmefra, trenger kunnskap de ikke selv har for i det hele tatt å kunne reise innad i Nigeria, reise fra Nigeria, og i hvert fall for å reise til Europa. Flere hadde aldri sett et kart over Nigeria tidligere, og noen forteller at de kjøpte informasjon om hvordan de skulle reise med buss innad i Nigeria.

Det at det allerede er etablert praksiser med agenter for å informere om migrasjonsruter, kan brukes av mennesker med ønske om å utnytte situasjonen. Og det er vanlig med mellommenn i mange former for økonomiske transaksjoner i Nigeria, og det kan gjøre slik virksomhet så normalisert at menneskehandlere kan bruke systemet

uten å vekke for mye mistenksomhet (Adepoju 2005:91). Det er umulig å vite om agentene har planlagt å rekruttere kvinnene inn i prostitusjon, men kvinnene vi møtte som reiste ut på denne måten, opplevde dette som en separat del av reisen og ikke som en del av organiseringen av prostitusjonsdebuten, som skjedde senere.

Kvinnene som reiste ut via en slik agent, reiste altså enten til Nord-Afrika via opphold i andre vestafrikanske land, eller ganske direkte til Nord-Afrika. Landene kvinnene nevnte i Nord-Afrika, var Marokko og Libya. I disse landene havnet de på de samme stedene som mange migranter fra Afrika sør for Sahara havner, i leire som ikke har status som flyktningleire, hvor de venter på muligheten til å nå Europa. Noen av kvinnene var klar over at de ville bli nødt til å oppholde seg en stund i Nord-Afrika i vente på å finne en mulighet til å krysse, andre hadde fått inntrykk av at de allerede hadde kjøpt hele reisen. De fleste var klar over at reisen til Europa består av flere etapper, og for hver etappe de fullførte, var de et skritt nærmere Europa og det å reise hjem igjen ble et mer og mer umulig alternativ.

De fleste av kvinnene som reiste etappevis, oppholdt seg lenge i Libya eller Marokko, men særlig Marokko. De var der alt fra ett til fire år. Kvinnene fortalte om situasjonen i «leirene» i Marokko, og særlig om situasjonen for kvinnelige migranter. I Marokko har illegale migranter fra Vest-Afrika få muligheter til å fø på seg selv, og uten å bruke begrepet prostitusjon, fortalte Lydia at kvinner måtte bytte sex for å få en kopp kaffe eller en brødbit. Flere viste tydelig ubehag ved å skulle fortelle om den tiden. Wendy reagerte kraftig og sa at hun hadde bestemt seg for aldri å snakke om det som skjedde fordi det bare gjorde henne trist. Hun hadde oppholdt seg i et år i «bushen utenfor Tanger».

4.2 Neste etappe: Nord-Afrika–Europa

I tiden i Nord-Afrika har alt dreid seg om å finne muligheter til å reise til Europa. De fleste av informantene sa at det var umulig å komme seg fra Afrika til Europa uten hjelp. Og hjelp koster penger. Penny fortalte:

– He helped me, and I have to pay. And if somebody didn't help me in Morocco, how would I be here in Europe? No way! If somebody borrow you money, you have to pay back. And with interest.

Kvinner som dem vi har møtt, er ikke de eneste som har utsatt seg selv for risiko ved å forsøke å reise til Europa. Antakeligvis har tusenvis av mennesker mistet livet i forsøket på å komme seg fra Nord-Afrika til Sør-Europa (Lie 2002). Adepoju skriver om risiko knyttet til migrasjon og definisjonsspørsmålet (2005:90): «Violence, deception, and exploitation can and do occur within both regular and irregular

systems of migration and employment within and outside national borders, which complicates a meaningful definition of trafficking.»

I løpet av de to årene Grace levde i Marokko, forsøkte hun å finne metoder for å krysse over til Spania. Til slutt dukket det opp en mulighet til å krysse ved hjelp av en båt. Hvorfor får noen slike tilbud og andre ikke? Noen nevnte at det var enklere for kvinner å få slike tilbud enn menn. Prisen på å transportere menn over er lavere enn prisen på en kvinne, ble vi fortalt, og derfor foretrekker menneskesmuglere kvinner. Grunnen til prisforskjellen er at nigerianske kvinner har større mulighet til å tjene penger i Europa enn menn på grunn av prostitusjonen, og mellommenn kan derfor ta mer penger fra dem. Vi vet ikke om dette stemmer, men de tilbudene noen av kvinnene i vår undersøkelse hadde fått, var direkte knyttet til det at de var kvinner. De hadde ofte penger til å betale dem som transporterte dem over, som de hadde fått tak i andre steder.

Rachel fortalte at agenter oppsøkte steder der migranter samlet seg i Marokko, og plukker ut jenter. Rachel fortalte at pene jenter får tilbud om hjelp av disse som gutter ikke får. Spørsmålet hun selv ble stilt, var: «Someone want you in Europe. Are you ready?» Hun visste ikke helt at det var snakk om prostitusjon, men hun visste at det var snakk om en eller annen jobb i sexbransjen. Rachel forteller at hun tror det er slik at en agent i Nord-Afrika ringer rundt til bekjente i Europa for å spørre om de trenger jenter. Kvinnelige hallikere i Europa kunne da for eksempel svare: «Yes, cross two for me.» Det hun selv fikk høre, var: «You are pretty; you should work in Europe.» Det var smigrende og en lettelse å bli plukket ut av mengden på den måten, fortalte hun.

For å komme seg over til Europa er de fleste avhengig av hjelp, både til å skaffe dokumenter og til transport. Det er vanskelig å komme seg over, og det kan koste migranter dyrt. Dette skaper et marked for menneskesmuglere, som tilbyr sine tjenester i bytte mot penger, enten betalt på forhånd eller når migranten er framme. Dette behøver ikke handle om utnytting av migranters situasjon, derfor regnes menneskesmugling som et offerløst lovbrudd. Det er en fare for at menneskesmuglere utnytter den makten de har over migranters liv, derfor ligger det en risiko for å bli utsatt for menneskehandel for migranter som benytter seg av agenter. Det kan være vanskelig å identifisere hvor grensen mellom menneskesmugling og menneskehandel går (for en redegjørelse for forholdet mellom smugling og handel, se Carling 2005). Hvis overfarten foregår slik Rachel beskriver over, at noen kontakter kvinner som er sårbare i kraft av å være illegale migranter i vente på en sjanse for å tjene penger på å rekruttere dem til prostitusjon, vil vedkommende gjøre seg skyldig i menneskehandel, slik vi definerer det i Norge.

4.3 Snarveier ved hjelp av kjærester og bekjente

I tillegg til å migrere ved hjelp av en agent/menneskesmugler ut av Nigeria, inn i for eksempel Marokko og så over til Europa, finnes det en snarvei, det vil si, noen kvinner reiser direkte fra Nigeria til et europeisk land. Noen av våre informanter har kommet seg til Italia på den måten, og det har vært enten ved hjelp av en bekjent av familien eller en kjæreste som selv er fra Nigeria og som allerede har migrert til Italia. De som har invitert dem, har også ordnet med papirer, legale eller illegale, og bestilt billetten, andre informanter forteller å ha ordnet med alt det praktiske selv. Kvinnene som hadde kommet på denne måten, var ikke spesielt interessert i å diskutere detaljene rundt denne personens rolle. De la ofte vekt på at de ikke begynte i prostitusjonen med en gang. Noen av dem vi snakket med, men ikke fikk mulighet til å intervju, fortalte at de hadde blitt invitert av en bekjent av familien for å passe barn eller vaske hus, men at det viste seg at det ikke var noen jobb likevel.

Bella reiste ut som 17-åring, etter å ha blitt invitert til Italia av en bekjent av familien. Denne personen hadde ordnet arbeid til henne som renholder i et privat hjem. Hun forteller at hun hadde denne jobben en stund, og at denne personen inviterte henne for å være grei.

To av kvinnene hadde reist til Italia etter at deres kjæreste migrerte dit. Jocelyn fortalte at hun hadde en vestafrikansk kjæreste som bodde i Italia mens hun fortsatt bodde i Nigeria, og at han gjerne ville at hun skulle reise til Italia. Vi fikk ikke noe skikkelig svar på hvordan han klarte å ordne visum til henne. Veronica har en kjæreste i Italia. De har vært sammen i fire år. Han er selv fra Nigeria og bosatte seg i Italia før henne. Han foreslo at hun skulle flytte etter. Han har flere kjærester enn henne på en gang, og mens hun er i Oslo, ringer han henne og forteller henne hva hun skal gjøre mens vi er til stede. Veronica er den av informantene vi kjenner best, men til tross for at vi har vært til stede flere ganger han har ringt, og hører hva som blir avtalt, forteller hun oss aldri at han mottar noen penger fra henne.

4.4 Selve overfarten

Vi vet ikke mye om selve overfarten. Kvinnene fortalte ofte bare at de fikk beskjed om å møte et sted for å få være med på en båt. Noen fortalte om ulykker og dramatik på selve overfarten, men de fleste hadde lite lyst til å snakke om den delen av reisen. Som beskrevet over er det også noen som reiser direkte med fly fra Nigeria til Europa etter å ha blitt invitert av noen som allerede er bosatt i Europa. Gjenfinner vi disse reisemåtene i annen litteratur om dette?

Prina (2003:32–35) beskriver tre forskjellige hovedveier fra Nigeria til Europa med Italia og Spania som hovedmål, alle skiller seg fra hverandre når det gjelder reiserute, transportmidler og organisering. Den eldste ruta er rutefly direkte til destinasjonslandet eller destinasjonsbyen. Kvinnene flyr for eksempel direkte til Roma, Milano eller Torino i Italia hvor de enten blir værende eller reiser videre til andre byer i landet. Ettersom direkterutene er blitt vanskelige å bruke på grunn av økte kontroller på flygningene fra Nigeria, har det oppstått nye flyruter til Øst-Europa hvor kvinnene flyr direkte fra Nigeria til Moskva, Warszawa, Praha eller Budapest, så videre med fly til Jugoslavia eller Tyrkia, og deretter videre til Italia over land. De senere årene har det også vært en økning av kvinner som har kommet til Europa etter kun å ha reist over land og med båt. Reisen gjennom Afrika kan i slike tilfeller ta flere måneder, og ender ofte med kryssing av Gibraltar til Spania med båt. Hvis destinasjonslandet er Italia, reiser kvinnene videre dit med bil eller tog. Ingen av våre informanter har reist ad omveier slik Prina beskriver i alternativ to. Vi kan ikke si noe om hvorvidt reiserutene har endret seg basert på vår undersøkelse, men det kan hende det er interessante forskjeller mellom kvinner i hvordan de kommer hit som bør utforskes videre.

5 Reise og opphold i Europa

5.1 Ankomst til Italia eller Spania

Kvinnene vi har møtt, har kommet seg ut av Nigeria og til Europa på ulike måter, som vi viste i forrige kapittel. Noen kom direkte til Italia etter å ha blitt invitert av en kjæreste eller en bekjent av familien. Andre kom først til Italia eller Spania etter å ha vært på reise i Afrika lenge, gjerne flere år. Flesteparten av kvinnene vi intervjuet, hadde kommet ulovlig til disse landene og bodd der illegalt en stund, før de fikk lovlig opphold gjennom ulike ordninger. Noen av kvinnene gikk ikke i detalj på spørsmålet om hvordan de fikk bli i Europa selv om de kom som illegale migranter. Andre kvinner fortalte at de hadde fått amnesti, som tilbys illegale migranter med jevne mellomrom i både Italia og Spania. Kvinnene hadde ofte visst hvordan de burde gå fram når de kom til bestemmelsesstedet, og vi fikk inntrykk av at denne informasjonen var inkludert i det de betalte for overfarten. Vi har hørt av kvinner at nigerianske kvinner gifter seg proforma for å få opphold i Italia og Spania, men vi har ikke annen kunnskap om dette i og med at våre informanter ikke forteller om dette.

Når Grace kom fram til en spansk by, gikk hun til politistasjonen. Der fikk hun oppholdstillatelse i to måneder. Hun virket usikker på hva slags opphold hun hadde og sa at hun plutselig hadde fått beskjed om at hun hadde 15 dager på seg til å komme seg ut av Spania. Av en eller annen grunn fikk hun hjelp av en advokat til å ordne en ny oppholdstillatelse. Alice gikk rett til Røde Kors når hun kom til Spania, for det hadde hun hørt at hun kunne gjøre. Så fikk hun «amnesti» på humanitært grunnlag.

Kvinnene som har reist direkte til Italia fra Nigeria med fly, må ha fått visum hjemmefra, og de av kvinnene som gjorde dette, sa at det var det enkelt å få. Ut fra det vi vet om Schengen-reglementet, er det vanskelig å forstå dette.

Blant kvinnene vi har intervjuet og hatt samtaler med, har omtrent halvparten opphold i Spania, mens den andre halvparten har opphold i Italia. Og dette bekreftes av en rapport om de utenlandske kvinnene fra Pro Sentret der det fortelles at Spania og Italia har vært det første møtet med Europa for de fleste av de nigerianske kvinnene som har kommet til Norge (Norli 2005).

Disse landene ligger lagelig til geografisk som mottaker av migranter fra Afrika. Men det kan også være andre grunner til at disse landene er etablerte mottakerland

for kvinner fra Nigeria. Det kan tenkes at det er enklere for nigerianske statsborgere å få opphold i disse landene, men også at migrasjonen hit går lettere fordi det allerede er en relativ stor nigeriansk befolkning i Italia og etter hvert også i Spania. Ifølge Carling (2005:12) er det ikke uvanlig at migrasjonsstrømmer mellom kontinenter er svært lokalt begrenset i en eller begge ender, fordi migrasjon som først er i gang, ofte kjennetegnes av svært selvforsterkende mekanismer. Migrasjonen fra Nigeria til Italia begynte på 1980-tallet da det var stor etterspørsel etter ufaglært arbeidskraft i Italia. Nigerianere var en del av en større migrasjonsstrøm av både kvinner og menn fra Afrika sør for Sahara, en utvandring som ikke var dominert av prostitusjon eller menneskehandel. Restriksjoner på innreise til Italia på begynnelsen av 90-tallet kan ha ført til at stadig flere måtte benytte seg av organisatorer. Dette kan igjen ha ledet til oppblomstring av prostitusjon som en av få mulige måter til å betjene stor gjeld til sponsorer på. Det var svært få nigerianske kvinner blant de nigerianske utvandrere til Italia de første årene, mens i 2005 er Italia det eneste landet i Europa med en klar overvekt av kvinner i den lovlig bosatte nigerianske befolkningen (Carling 2005:23).

5.2 Formelt rammeverk for nigeriansk innvandring til Europa

På hva slags grunnlag kan nigerianske statsborgere få opphold i et europeisk land? En nigeriansk statsborger som vil reise lovlig inn i Norge eller andre Schengen-medlemsland, må få innvilget et Schengen-visum før innreise. Norge er med i Schengen-samarbeidet, hvilket innebærer at passkontrollen er avskaffet mellom samarbeidets medlemsland. Schengen-visumet er et besøksvisum som gir borgere utenfor Schengen-området adgang i en begrenset periode på maksimum tre måneder. Visumet kan ikke forlenges etter at en person har ankommet Schengen. Hensikten med besøket må være ferie, familiebesøk, forretningsreise eller studietur.

Betingelser for å få Schengen-visum kan variere ved forskjellige Schengen-ambasader. Generelt kreves det at søker møter opp personlig med ferdig utfylte søknadsskjema, passfoto, pass som er gyldig minimum tre måneder etter den perioden det søkes om visa for og 35 euro i søknadsgebyr. På den norske ambassaden i Nigerias hovedstad Abuja må søker legge ved invitasjon fra en referanse i Norge som inneholder fullt navn på søker og nøyaktig tidsrom for besøket. Hvis den man ønsker å besøke i Norge er et familiemedlem, må man kunne dokumentere slektskapet. Det understrekes at søker må ha tilstrekkelige midler til å dekke reise og opphold i Norge, hvis ikke kan vedkommende bli bortvist på grensen selv om hun eller han

har gyldig visum. Søker må legge ved bankutskrift og lønsslipp for de siste tre månedene for å dokumentere at hun eller han har nok penger.⁴

Mens innvilgelse av Schengen-visum gjøres etter de samme retningslinjene i alle Schengen-land, er oppholdstillatelset ut over tre måneder et nasjonalt anliggende. De ulike Schengen-landene har egne regler og rutiner for hvem som får oppholdstillatelse og hvordan. I Norge må alle utenlandske borgere, både de med visum og visumfrie, sende søknaden fra hjemlandet eller et annet land hvor vedkommende har hatt lovlig opphold i minimum seks måneder. En person kan ikke reise inn i Norge før søknaden er innvilget. I Italia er det derimot mulig å søke om opphold inne i landet dersom du har arbeid og kan forsørge deg selv. Dette betyr at utenlandske statsborgere kan komme til Italia enten på turistvisum eller som illegale innvandrere, oppholde seg i landet ulovlig en periode, og så søke om oppholdstillatelse etter at de har skaffet seg dokumenter på at de har arbeid. Det samme gjelder hvis du gifter deg med en italiensk statsborger som kan forsørge deg. Søknad om oppholds- og/eller arbeidstillatelse sendes lokalt til politiet i den provinsen søker er bosatt. Hver av de 107 provinsene avgjør søknadene uavhengig av hverandre. Det finnes ikke noen sentral enhet eller register hvor oppholds- og arbeidstillatelset koordineres.⁵

For å få kontroll over de store strømmene legal og illegal innvandring til Italia, har myndighetene siden 1982 gjennomført seks regulerings- og legaliseringsprogram hvor illegale migranter kan søke om amnesti og oppholdstillatelse. Ved den siste reguleringen i 2002 kom det inn over 700 000 søknader om amnesti. En stor del av søknadene kom fra italienske familier som hadde illegale hushjelper i arbeid. Siden 1982 har Italia gitt amnesti til 1,5 millioner ulovlige innvandrere, og i dag har over to millioner utlendinger lovlig opphold i landet. Når en innvandrere får innvilget amnesti, gis det i første omgang en oppholdstillatelse på ett år forutsatt at personen er i jobb. Hvis han eller hun mister jobben, må vedkommende miste jobben innen seks måneder for å få fornyet oppholdstillatelsen. Etter det første året vil arbeidstillatelsen gjelde for to år før den må fornyes, og etter seks år kan vedkommende få permanent oppholdstillatelse (Edwards 2004).

På Transparency Internationals korrupsjonsoversikt er Italia rangert som nummer 32, noe som definerer landet som et av dem med mest korrupsjon i Europa. Den svarte økonomien i Italia blir anslått å ligge på mellom 20 og 40 prosent,

⁴ Ambassaden krever dokumentasjon over såpass lang tid for å unngå at søkeren låner penger som settes inn på egen konto i en kort periode i forbindelse med visumsøknaden. Hvis det ikke kan dokumenteres tilstrekkelige midler, kreves det finansiell garanti for opphold og retur fra personer eller firma i Norge som søker skal besøke. Søker forplikter seg også til å tegne reiseforsikring som dekker Norge på minimum 30 000 euro (<http://www.emb-norway.com.ng/visas/Visitors+visa+to+Norway.htm>).

⁵ Trygve Lie, informasjonsansvarlig ved den italienske ambassaden i Oslo, 23. mai 2006.

ofte bekreftet av tidligere president Silvio Berlusconi.⁶ Dette betyr at det kan være mulig å leve i landet uten offisiell arbeidstillatelse, og det indikerer også at det kan forekomme kjøp og salg av dokumenter som attesterer at en person har fast jobb, eller kjøp og salg av selve tillatelsen.

I Spania har det også ved flere anledninger blitt gitt amnesti til illegale innvandrere. Og denne ordningen ser ut til å fungere likt som i Italia. Arbeidstakere fra land utenfor Schengen behøver offisielt sett arbeidstillatelse, men på samme måte som i Italia eksisterer det også et svart arbeidsmarked i Spania som gjør det mulig å oppholde seg illegalt i landet over lengre tid. I 2005 var antallet innvandrere med gyldig oppholdstillatelse i Spania oppe i 1,7 millioner, mens myndighetene anslo at det i tillegg fantes omkring en million illegale innvandrere. Som en følge av dette, kombinert med politisk enighet om behovet for arbeidsinnvandring til Spania, ble hele 800 000 statsborgere fra land sør for Sahara innvilget oppholds- og arbeidstillatelse ved amnesti i løpet av året (Perez 2003).

5.3 Livet i Italia og Spania

– When I left home, I thought it was easy. (Veronica)

Kvinnene hadde lengtet etter å komme til Europa og hadde ofte brukt lang tid på å komme seg dit. Hvordan opplevde de møtet med Italia og Spania? Kvinnene fortalte ganske like ting om sitt møte med Italia og Spania: At det var vanskelig å få arbeid og at lønningene var lave hvis de fikk arbeid. Det virket som de fleste hadde det å ha en jobb som barnepasser, hushjelp eller fabrikkarbeider som mål, og selv om de hadde havnet i prostitusjon, har de gått ut og inn av arbeidsmarkedet, noen det legale og andre det illegale. Nesten alle kvinnene hadde likevel solgt sex i Italia og/eller Spania.

Etter en lang stund fikk Grace jobb i fabrikk i Madrid, men mistet den av en eller annen grunn. Hun har mange søsken og faren er død. Hun klarte ikke å sende nok penger med de typene jobber hun kunne få i Italia og Spania: «Too small money! 800 or 1000 euro.» Hun begynte derfor med prostitusjon, og det virket ikke som

6 Jf. Reuters 5. april 2006: Prime Minister Silvio Berlusconi often cites the extent of underground activity as evidence that the economy – which recorded no growth in 2005 for the second time in three years – is not nearly as weak as official figures suggest. "We have an informal economy worth 40 percent of gross domestic product. Do you really think our economy is at risk?" he said last year after the European Commission warned Italy about its swelling budget deficit. Last month he reduced his estimate to 27 percent but said it still meant 2005 was actually a year of "great economic growth". <http://go.reuters.co.uk/newsArticle.jhtml?type=topNews&storyID=1165917&section=news&src=rss/uk/topNews>

det var vanskelig for henne å finne ut hvor og hvordan hun skulle gjøre dette. Vel framme i Italia og Spania har kvinnene inngått i allerede etablerte miljøer bestående av utvandrede nigerianere, og de jobbene de hadde hatt og ulike tips, så ut til å ha blitt formidlet innad i miljøet. En mulig forklaring på en lett inntreden i prostitusjon er at det er folk innad i dette miljøet som aktivt rekrutterer kvinner til prostitusjon. Særlig fordi det først og fremst er innendørsprostitusjon kvinnene har inngått i, en prostitusjonsarena man må lete mer etter og investere mer i enn gateprostitusjon.

Livet ble hardere enn de hadde trodd i Europa. Jocelyn fortalte: «Even the Italians can't find work!» Kvinnene trodde at de skulle tjene penger nok til å leve av og sende hjem, og de som skyldte penger til en mellommann av noe slag, trodde at de i tillegg kunne sende penger til familien sin. Kvinnene fortalte at det ikke var nok penger å tjene i disse landene lenger, verken i lønnsarbeid eller prostitusjon.

De fleste kvinnene hadde tette bånd til Spania eller Italia, og de fortsetter å ha det selv om de jobber i Norge. Mange av kvinnene blir oppringt på mobiltelefonene sine fra venner i Spania og Italia mens de snakket med oss, og én kvinne hadde også et barn i Italia som en venninne tok vare på for henne. Når de likevel ville reise fra Spania og Italia, skyldtes det at situasjonen deres der var vanskelig. Vi vet likevel ikke nok om hva som gjør situasjonen hard i Italia, og hvordan båndet er mellom lokale illegale arbeidsmarkeder, lokale prostitusjonsmarkeder og rekruttering til prostitusjon i utlandet, blant annet i former som kan karakteriseres som menneskehandel.

6 – Come to Norway!

6.1 Tips om Norge

Ikke bare er Spania og Italia viktige mottakerland for kvinner fra Nigeria, de er selvfølgelig også viktige transittland: Derfra reiser kvinnene videre til andre land i Europa, særlig etter at de har ervervet et Schengen-visum. Selv om vi har sett en sterk økning i antallet kvinner fra Nigeria i prostitusjon i Norge, er det ikke slik at den samme utviklingen har funnet sted i alle land. I tillegg til Spania og Italia forteller Adepoju (2005:78) at de viktigste mottakerne av menneskehandel med kvinner fra Afrika sør for Sahara er Frankrike, Nederland, Sverige, Tyskland, Sveits, Storbritannia, Saudi-Arabia og De forente arabiske emirater.

Både på grunn av geografi, amnestiordningen og store etablerte miljøer av nigerianske innvandrere, er det lett å forstå hvorfor kvinnene bosetter seg i Italia og Spania. Men hva bestemmer hvilke land kvinnene drar videre til? Flere av kvinnene fortalte at de hadde fått flere tips om å reise til Norge. «Come to Norway, it's good business there!» oppfordret venninnen til Felicity. Sheila kom til Norge for to måneder siden:

M-L: Did you hear anything about Norway?

Sheila: Yes, Norway, Norway, Norway. When I was in Italy, I always hear Holland, Greece. You are hearing different countries. If you are hearing all those things, you get interested to see how it will be. If I can cope: ok, if I cannot cope, I will go back to where I come from. (...) You just want to try your luck.

Vi spurte Molly hvordan hun kom på å reise akkurat til Norge:

– Because all my time in Europe I've been to Spain, Italy and Holland. So I've been hearing about Scandinavia, and have a friend that has been there before, I have a friend in Sweden. So I think I want to go there also.

Noen hadde venninner som allerede hadde reist til Norge og kunne anbefale det. Kvinnene er på leting etter et sted som er bedre enn Italia og Spania, og det går mange rykter om andre land. Det sirkulerte tips om hvordan de kunne forbedre situasjonen sin på ulike måter, og informasjon om hvordan man etablerer seg andre steder, er også til salgs. Flere har fortalt til oss og til sosialarbeidere at informasjon om hvordan man etablerer seg i Norge, koster 1000 euro.

Alle kvinnene vi intervjuet, fortalte at de visste at det var prostitusjon de skulle holde på med i Norge. De fleste hadde vært i prostitusjon i Italia eller Spania rett før de dro til Norge, slik at det var i prostitusjonsmiljøer de hadde fått tips om Norge. Men ingen hadde hatt særlig kunnskap om Norge på forhånd, det var i bunn og grunn relativt likegyldig for de fleste av dem hvilket land de reiste til.

Det var ikke alle som reiste til Norge på grunn av fordelaktige tips. Noen hadde fått beskjed om å reise til Norge av en hallik. Lydia fortalte at hun ble «bestilt» til Norge. Da hun kom hit, møtte halliken henne, og dro ut og handlet klær til henne før hun ble fortalt hvor hun skulle stå.

6.2 Hvordan reiste de til Norge?

Alle kvinnene vi møtte, hadde kommet til Norge via fly. Noen hadde flydd direkte fra byen de bodde i, andre kom via andre byer, særlig København. Vi har hørt at nigerianske kvinner også kommer med buss inn i landet, men vi har ikke direkte sett dette. Når vi spurte om hvordan de hadde kommet til Norge, svarte de fly med største selvfølgelighet, og vi hørte ikke om kompliserte reiser innad i Europa. Gjennom kartleggingsarbeidet registrerte Kripus et femtitall reiseruter fra Italia og Spania til Norge. Mange av rutene var relativt omfattende og innebar gjerne flere land og ulike transportmidler. Den mest utbredte reisemåten synes å være fly fra byer i Italia eller Spania til København via en eller to mellom-europeiske storbyer som München, Frankfurt, Brussel eller Amsterdam, og så videre derfra med tog eller båt fra København til Oslo. Noen fløy også til ulike byer i Sverige og fortsatte med buss eller tog til Norge. Svært mange av kvinnene som ble kontrollert i 2004, hadde returbillett ut av Norge etter kort tid. Noen skulle bare være i landet i to-tre dager, de fleste hadde et planlagt opphold fra én til tre uker. Ifølge Kripus' informasjon ble det ikke registrert noen nigerianske kvinner med planlagt opphold i Norge på over én måned i 2004. I motsetning til i dag registrerte politiet svært få nigerianske kvinner som kom direkte med fly fra byer i Italia eller Spania. Dette kan ha sin naturlige forklaring i at det ikke fantes rimelige direkteflygninger fra Italia og Spania til Norge i 2004 – eller at kvinnes reiserute og migrasjonsmønster av andre grunner har endret seg de siste årene. Flere av kvinnene som ble registrert i 2004, hadde kontaktopplysninger og telefonnumre til personer i mange forskjellige europeiske land. Eksempelvis hadde en kvinne med seg telefonnumre til Italia, Spania, Frankrike, Belgia, Tyskland, Sverige, Danmark og Storbritannia, mens en annen også hadde telefonnumre til Afghanistan i tillegg til St. Helena, Nigeria og Italia.

Det har blitt hevdet at det nå oftere enn tidligere kommer kvinner rett fra Nigeria til Norge. Dette gjaldt ingen av våre informanter, så vi har ikke kunnskap om

hva som kjennetegner disse kvinnenes situasjon. Noen av informantene mente å ha sett at det skjer oftere og oftere, og at disse kvinnene er yngre enn de som pleier å komme til Norge. Dette har også blitt hevdet av sosialarbeidere som jobber med de nigerianske kvinnene, men de har ikke etablert god kontakt med disse kvinnene ennå, så vi vet lite om dem.

En oversikt fra den norske ambassaden i Abuja viser en kraftig økning av visumsøknader til Norge i begynnelsen av 2000-årene. I 2001 ble det registrert 104 søknader om visum fra Nigeria til Norge, mens det i 2004 kom inn hele 827 visumsøknader. Av disse søknadene ble bare 27 prosent innvilget i 2001 (28 søknader), mens 59 prosent ble innvilget i 2004 (484 søknader). Denne økningen kan skyldes både økt interesse for Norge og endrede rutiner på ambassaden etter innføringen av Schengen-samarbeidet 25. mars 2006. Vi aner selvfølgelig ingenting om disse visumene kan knyttes til prostitusjon. For til tross for økningen av nigerianske besøksvisum til Norge, både gjennom den norske ambassaden i Nigeria og Schengen-samarbeidet for øvrig, ser det ut til at flertallet av de nigerianske kvinnene som kommer til Norge for å jobbe innen prostitusjon, ikke reiser på dette dokumentet. Nær alle kvinnene vi har snakket med samt de som ble kontrollert i 2004, har oppholds- eller arbeidstillatelse i andre Schengen-land, fortrinnsvis i Italia og Spania.

Men papirene kvinnene har er ikke alltid ekte. Ofte snakket kvinnene om «gode» og «dårlige» papirer. Noen av kvinnene visste ikke sikkert om deres papirer var det ene eller det andre. Selv kvinner som har helt gyldig opphold i Norge, kan derfor nøle med å kontakte politiet av frykt for at papirene avsløres som «dårlige». Hvis norske myndigheter avslører at oppholdstillatelsen fra Italia eller Spania ikke er ekte, frykter de at de blir sendt helt tilbake til Nigeria. Wendy vet at hennes dokumenter ikke er «gode». Hun forteller at det er farlig å bli deportert for noen av kvinnene, at de risikerer å bli drept i hjemlandet.

Hvis en nigeriansk statsborger har oppholdstillatelse i et Schengen-land og returadgang til dette landet, er hun eller han unntatt fra visumplikten ved innreise til Norge (utlendingsforskriftens § 105). Visumfrie borgere kan reise fritt i andre Schengen-land inntil 90 dager (utlendingsforskriftens § 7). Samlet oppholdstid i andre Schengen-land enn der man har oppholdstillatelse, kan imidlertid ikke overskride tre måneder i løpet av seks måneder, med mindre man søker om oppholds- og/eller arbeidstillatelse. Dette betyr at nigerianske kvinner som har opphold i Italia eller Spania, kan reise tre måneder til Norge eller andre land i Schengen uten spesiell tillatelse eller visum. De tre månedene regnes fra personen krysser grensen ut av landet man har opphold i, altså idet de nigerianske kvinnene forlater Italia eller Spania.⁷ Ettersom det i dag ikke er ordinære grensekontroller ved interne Schengen-reiser,

⁷ Hvis utlendingen har opphold i et annet nordisk land og er borger av land som er visumfri ved innreise til Norge, løper oppholdstiden fra norsk grense ble passert (utlendingsforskriftens § 7, tredje ledd).

er det vanskelig å kontrollere om en person tilbringer lengre tid enn tre måneder i et annet land enn der man har opphold. Det foregår ingen registrering av internt reisende i Schengen-området, ei heller stemping i pass. For å finne ut hvor lang tid en person har tilbrakt i et land, må man eventuelt sjekke flybilletter og andre reisedokumenter – noe som ikke trenger å være sikker indikasjon på faktisk opphold – eller drive utstrakt etterforskning. Dette gjøres i liten grad i Schengen i dag.⁸

6.3 Bortvisning og rutiner med innreise

Kvinnene kom til Norge via ulike flyplasser. Noen hadde også meninger om hvilke flyplasser det var best å benytte. Flere nevnte at de er strenge på kravet om nok penger til opphold på Gardermoen. Lydia hadde problemer på Gardermoen. Hun ankom med én t-skjorte i bagasjen, og ble tatt til side for en samtale med en kvinnelig betjent som spurte henne hvorfor hun kom til Norge. Lydia sa at hun skulle besøke venner og familie. Hun ble sint på grunn av at hun ble tatt til side, og spurte om det var forbudt for nigerianere å komme til Norge. Betjenten svarte: «If you want to know why we stop you, you should go to Tollbugata.» De ville advare henne mot nettopp det hun var på vei til.

Det har vært vanskelig å få kunnskap om hva instruksjonene til grensekontrollører og praksis faktisk er når det gjelder kvinner fra Nigeria som man mistenker kommer for prostitusjon. Det har vært en del medieoppmerksomhet rundt avvisning av kvinner på norske flyplasser, og vi har derfor undersøkt praksiser rundt de nigerianske kvinnene ved lufthavnene Gardermoen og Torp.

Gjennom sporadiske grensekontroller kan utenlandske borgere bortvises⁹ ved innreise inn til Norge selv om de har opphold i Schengen eller fått innvilget besøksvisum. Personer kan bortvises etter ulike hjemler dersom de (1) er registrert i Schengen Information System, SIS, som uønsket i Schengen, (2) har manglende eller falske papirer, (3) mangler midler til opphold eller økonomisk garantist,¹⁰ (4) har lite troverdig forklaring på opphold i Norge. I løpet av de fire første månedene i 2006 ble 61 nigerianske borgere bortvist på grensen på grunnlag av en eller flere av ovennevnte forhold. Dette er langt flere enn i fjor da 86 nigerianske borgere ble

⁸ Elisabeth Gjervan, UDI, 11. mai 2006.

⁹ En person som bortvises fra Norge, vil få et stempel i passet som viser at hun eller han er bortvist. I motsetning til utvisning innebærer en bortvisning at personen kan komme tilbake til Norge når som helst så sant grunnlag for innreise er oppfylt. Ved annengangs bortvisning kan det imidlertid gis utvisning.

¹⁰ Midler til opphold skal være minimum 500 NOK per dag ifølge retningslinjer fra UDI. Det er noe ulik praksis på ulike grensestasjoner med hensyn til hvor strengt disse kravene overholdes.

utvist i løpet av hele året, og sannsynligvis også flere enn i 2004 da 103 nigerianere ble bortvist på grensen.¹¹

Nigerianske statsborgere som ankommer norske grenseoverganger, kontrolleres gjennom stikkprøver på lik linje med andre reisende innen Schengen. Politivaktene på norske flyplasser kan arrangere sporadiske gate-kontroller eller såkalte baklands-kontroller inne på selve flyplassen ved mistanke om misforhold på grunnlag av etterretning, tips og profilering. Politiet har ingen rutiner for å sjekke nigerianske kvinner som reiser til Norge for prostitusjon spesielt ettersom kvinnene har lovlig opphold i Schengen og prostitusjon er lovlig i Norge. På mindre grenseoverganger kan det imidlertid forekomme hyppigere og mer planlagte kontroller av nigerianske kvinner ettersom det i løpet av en kort periode er oppdaget mange innreisende kvinner fra Italia med manglende midler eller lite troverdige grunner for innreise.

Politivakta ved Sandefjord Lufthavn Torp fikk i desember 2005 melding fra tollvesenet om at det kom en del nigerianske statsborgere på flygninger fra Milano til Torp. Politivakta ble kjent med at det var mange nigerianske prostituerte i Oslo, og skjønnte hvorfor det plutselig var så mange nigerianske kvinner på flygningene fra Milano. Disse flygningene er såkalte indre-Schengen-flights og kontrolleres normalt ikke. Men gjennom å sette opp sporadiske gate-kontroller har politivakta på Torp kontrollert rundt 10–20 prosent av flygningene fra Milano i løpet av de første fire månedene av 2006. Noen uker klarer de ingen kontroller på grunn av tidspress, andre uker har de to-tre kontroller. Flygninger fra Milano med nigerianske statsborgere om bord blir kontrollert oftere enn andre flygninger på grunn av mistanke om manglende midler, dokumenter eller grunnlag for innreise.¹² Av de 52 personene som ble bortvist fra Torp totalt de første fire månedene av 2006, var halvparten nigerianske kvinner. De fleste bortvises på grunn av manglende midler til opphold eller fordi de ikke kan sannsynliggjøre opphold. Kvinnene som bortvises fra Torp, blir sendt ut igjen med fly samme dag hvis mulig. De fleste har åpen retur og kan dermed benytte egen billett. Hvis de lander sent på kvelden, blir de sittende i sentralarresten over natten og sendt ut med første fly dagen etter.

På Oslo Lufthavn Gardermoen sjekker de ikke nigerianske kvinner spesielt, men utfører baklandskontroller inne på flyplassen hvis de har mistanke om falske dokumenter, lite sannsynlig historie for opphold eller for lite midler. I likhet med rutinene på Torp blir kvinnene som bortvises fra Gardermoen, fortrinnsvis sendt ut av landet samme dag. Hvis dette ikke er mulig, blir de ofte brakt til Trandum asylmottak over natten og så sendt ut dagen etter.

11 Disse tallene gjelder personer med nigeriansk pass av begge kjønn.

12 Bent Nordkvelde, politioverbetjent, grense- og utlendingsseksjonen, Vestfold Politidistrikt, 12. mai 2006.

6.4 Hva skjer når kvinnene kommer til Oslo?

En del kvinner fra Nigeria settes altså på første fly tilbake til landet de kom fra, ofte Italia og Spania. Men hvordan går kvinnene som slipper igjennom fram når de lander i Norge for første gang? De framstiller det å finne ut hvordan ting fungerer i Norge som svært enkelt. De har fått høre i Italia og Spania at det bare er å reise til Oslo Sentralstasjon,¹³ og så lete etter svarte kvinner. Kvinnene som kom «bestilt», fortalte at de bare dro på strøket, fant andre svarte kvinner, og spurte om hjelp til å finne et sted å bo.

M-L: It must be difficult to find short-term apartment, how do you know how to find it?

Sheila: From black girls on the street. You know, we black girls, we ask, and if we are in a position to help, then we can help. For example in Italy, if I see a girl on the street, maybe in a train station, that doesn't have a place to stay, I will help her, if I have the opportunity

Ikke bare finner de et sted å bo gjennom å spørre andre nigerianske kvinner de møter, ofte ender de opp med å bo sammen med kvinner de ikke kjenner på forhånd. Vi spør om leieprisene i Norge:

Sheila: It's expensive! We share. We stay together, we have to stay together. We only have two beds so we have to share [de bor fire kvinner sammen].

Felicity kom via en venninne som allerede bodde her, så da hun kom med fly til Oslo, dro hun rett til henne. Det var en ledig seng i leiligheten venninnen bodde i, og venninnen kunne hjelpe henne å starte opp med prostitusjon i Oslo. Vi vet ikke hvor involvert denne venninnen var i rekrutteringen av Felicitys til Norge.

Det var vanskelig å få detaljert kunnskap om hva som hadde skjedd når de kom fram til Oslo, og vi fikk ofte inntrykk av at kvinnene var vage på dette punktet fordi de var opptatt av å skjule andres involvering. Det med leilighetene er noe vi har hatt vanskelig for å forstå. Kvinnene forteller, som sagt, at det er uproblematisk å finne fremmede som er villige til å huse dem, men de som forteller om hallikvirksomhet blant de nigerianske kvinnene, forteller også at kvinnelige halliker, «madammer», bor sammen med «sine» kvinner, og kan holde dem under oppsikt både hjemme og på strøket.

Veronica fortalte at hun ikke har kommet organisert til Norge, men kan ikke helt redegjøre for hvordan hun fikk seg et sted å bo og hvordan hun visste hvor og

13 Flere forteller at de tar taxi til og fra flyplassen, selv de som har vært her flere ganger. Vi viste et par kvinner flytogterminalen og forklarte at det var mye billigere og raskere å reise på andre måter enn med taxi fra sentrum. Det var de ikke klar over i det hele tatt.

hvordan hun skulle jobbe i Norge. Hun bor sammen med fire andre nigerianske kvinner i en toromsleilighet. Disse kvinnene er ikke venninner med henne, men de forlot alle fem Norge omtrent samtidig som kjæresten til Veronica hadde sagt til henne at hun måtte komme hjem til Italia. Jeg spurte hvorfor de alle sammen dro samtidig da jeg traff henne senere, og hun sa at det bare var tilfeldig, men vi tror ikke helt på denne forklaringen. Den leiligheten som ble tømt da de dro, ble raskt fylt opp av nye kvinner fra Nigeria. Få av kvinnene fortalte at de var møtt av noen og at de hadde fått konkrete beskjeder om hvordan de skulle gå fram. Alices fortelling var typisk. Hun fortalte at hun fløy fra Spania til Oslo, og dro rett fra flyplassen til strøket. Hun visste omtrent hvor hun skulle gå ut fra hva hun hadde hørt fra andre kvinner i Spania. Vi forsøkte å spørre mer om hvordan hun visste hvordan hun skulle gå fram, men hun svarte ikke på det. Hvis vi hadde hatt mer tid til rådighet, hadde vi gått videre på spørsmålet om organisering av hverdagen her i Norge, for på det punktet mener vi det er mye å hente for å forstå kvinnenes situasjoner og relasjoner her.

7 Avtalen

7.1 Behovet for organisering

Historiene om kvinnene fra Nigeria er komplisert. De involverer flere reiser og personer som på ulike vis er involvert i organiseringen. Nå skal vi diskutere mer konkret om organiseringen, med en hovedvekt på den delen av avtalen som gjelder i Norge.

På flere etapper av reisen de har vært gjennom, har de behov for hjelp til å forstå og bruke muligheter og systemer. På den første etappen vil dette behovet antakeligvis møtes av menneskesmulgere. Når kvinnene har kommet seg til Nord-Afrika, kan det være slik at noen kommer ved hjelp av menneskesmulgere, mens andre blir brakt over av noen som kan være menneskehandlere.

Også når det gjelder hvordan de skal gå fram når de kommer til Europa, kan det være behov for andres organisering. Særlig i møte med europeisk migrasjonskontroll. Ettersom visum innvilget på de ulike Schengen-lands ambassader i hovedsak gis til hele Schengen-området, er det et mål at landene skal føre en så ensartet visumpraksis som mulig. Ifølge UDI og UD er det et problem at noen land har en innvilgelsesprosent på Schengen-visa som skiller seg ut.¹⁴ I én og samme hovedstad i et land utenfor Schengen kan det være relativt stor forskjell på kravene til å få innvilget visum på ulike utenriksstasjoner. Slike rykter begynner å gå fort, og resultatet er «visum-shopping». Søkere shopper rundt etter den utenriksstasjonen med den høyeste innvilgelsesprosenten, og bruker dette landet som et transitland på veien til ønsket mål. Slike ting kan det være vanskelig for migranter å selv orientere seg i, og forutsetningene for å kunne bruke et slikt system til sin fordel er at man får en eller annen form for hjelp. Dette er altså noe som skaper et behov for agenter av ulike slag, som kan være menneskesmulgere eller menneskehandlere.

Erfaringene fra lufthavnene peker i retning av at kvinnene er lite organiserte, i og med at flere kvinner blir utvist på mer eller mindre samme grunnlag, for eksempel at de ikke blir trodd på formålet for reisen, uten at informasjonen når tilbake

¹⁴ Cathrine de Coster, UDI, 8. mai 2006.

til et nettverk som kan råde kvinnene til å si noe annet på spørsmål om formålet med reisen. Det er grunn til å anta at forklaringene for opphold og pengesommene de har med seg ved innreise, ville blitt endret fortløpende for å øke sjansene til å komme inn i landet hvis kvinnene hadde hatt nær kontakt med hverandre eller var godt organisert av samme bakmenn. Dette kan altså bety at det er lettere å komme inn i Norge hvis man er tilknyttet en organisasjon som kan sørge for at man får god informasjon, mens kvinner som reiser på egen hånd og derfor mangler informasjon, risikerer å bli bortvist fordi de svarer feil på flyplassen.

Når kvinnene forteller om dårlige tider i landene de kom til, forteller de også om at de hele tiden får tips om hvilke land de kan reise til for å bedre sin situasjon. Det er ikke nødvendigvis bare lett å reise til et land og starte opp i prostitusjon der, det vil i de fleste tilfeller være behov for kunnskap om hvordan man bør gå fram. Som nevnt har vi hørt om at informasjon om hvordan kvinnene kan etablere seg for eksempel i Norge, er til salgs for ca. 1000 euro. Det at kvinner betaler andre kvinner for slik informasjon, kjenner vi fra østeuropeisk prostitusjon også (Skillbrei og Polyakova 2006).

Vel framme i Norge er det flere kvinner som har en hallik i Norge, Italia eller Spania som kvinnene i hvert fall betaler penger til, og i noen tilfeller også lar bestemme over hverdagen. Hva går de avtalene kvinnene ser ut til å jobbe etter i Norge ut på?

7.2 Hva forteller kvinnene om avtalene?

Informasjonen om vilkårene kvinnene fra Nigeria arbeider under i Norge, er veldig sprikende. Noen forteller at så å si alle kvinnene fortsatt skylder store pengesummer, ofte flere hundre tusen. Andre forteller at kvinner fra Nigeria må betale ned gjelden sin i Italia eller Spania, og at de ikke reiser videre til andre land før de er gjeldfrie. I vårt materiale finner vi både kvinner som i høyeste grad fortsatt er bundet av en gjeld som ble inngått allerede i Afrika, og kvinner som ser ut til å operere på egen hånd og som har betalt ned gjelden.

Gjelden kvinnene forteller å ha fått i forbindelse med overfarten til Europa, er noen ganger svært høy, opp til 400 000 norske kroner. Andre ganger ble vi fortalt om lavere beløp, omtrent 70 000 norske kroner. Hvorvidt noe utgjør utnytting i en slik forstand at det hører inn under menneskehandelsbegrepet, vil antakeligvis henge sammen med den økonomiske vinningen som noen har på kvinnenes prostitusjon. Som nevnt har alle kvinnene på et eller annet punkt fått reisene sine organisert av noen andre. Det varierer antakelig hvorvidt disse andre har hatt intensjoner om å

utnytte kvinnene eller ikke og om de har informert kvinnene fullstendig om hva deres del av avtalen er. Men ingen sier noe annet enn at det koster penger å migrere.

Kvinnene opplever også avtalen de har inngått på ulike måter. Det de betaler ned på i Norge, er fortsatt gjelden fra overfarten til Europa, ingen forteller å ha opparbeidet seg ny gjeld i Europa. For noen er den avtalen grei nok, sammenlignet med alternativene:

M-L: Here in Norway we are worried that the girls from Nigeria have to borrow money to get out of Africa, and have to stay on the street to pay money to someone.

Penny: Paying money for someone is not the issue. The issue is the situation in Nigeria. That's why we borrow money to get out of Nigeria. Because we are suffering we have to borrow money. If somebody can pay for me, I can go. Because I want to help my people. So borrowing money is not the problem. My problem is getting out of Nigeria. (...) So being trafficked or not trafficked is not the problem.

Wendy ville valgt annerledes hvis hun visste hva som ventet. Hun fortalte hvordan avtalene virker når de inngås i Nigeria eller Nord-Afrika:

– When they are in my country, they look at it and think the money is easy. But when they come to Europe they start complaining: I didn't know the money was like this. But you already signed it, and that's the problem.

7.3 Hvem er halliken i Norge?

Det var vanskelig å få kvinnene til å snakke om organiseringen av prostitusjonen, og det er vanskelig å få informasjon som er detaljert nok til at vi kan vurdere graden av utnytting og informasjonen som ble gitt. Her ligger det også en vanskelig grensdragning mellom ulike grader av involvering og utnytting: fra hjelpere til menneskehandlere. Men det er noen hovedtrekk som utmerker seg og det er at kvinnene selv lager en todeling: De forteller enten at de må gi penger til en madam som er en kvinne fra Nigeria som også er i Norge, eller til en mannlig hallik i Italia eller Spania, som de gjerne har eller har hatt en kjærestereelasjon til. I noen tilfeller vil disse være menneskehandlere heller enn halliker, men vi tar nå utgangspunkt i kvinnes egen terminologi.

Den første varianten ser ut til å være mest vanlig. Molly skylder penger til en madam som befinner seg i Oslo. Vi snakker om avtalen hun har inngått, og avtaler generelt. Hun vil ikke angre på avtalen hun inngikk:

– But you have agreed. And maybe you are suffering, and that's why you have agreed. But now you are in Europe.

Molly beskriver egentlig at gjelden er til å leve med og at madam heller er en hjelper enn en hallik for henne. Hun forteller selv at dette skyldes at situasjonen hun ville bort fra, var så ekstrem.

Gjennom omtale i norske medier kjenner vi allerede til at det finnes nigerianske kvinner som organiserer og tjener på andre kvinners prostitusjon i Norge, og det er et velkjent fenomen i menneskehandelsforskningen (O'Connell Davidson 2005). Flere nevnte at det er en håndfull madammer i Oslo som kontrollerer mange av kvinnene, og disse er det ikke mulig å skille fra de andre og de bruker de samme tiltakene. Rachel tror nordmenn hadde blitt overrasket hvis de hadde visst hvem av dem som var madammer, de kan godt være ganske unge og ser uskyldige ut. Jocelyn var også en av dem som fortalte at madammene står side om side med de andre kvinnene på strøket.

Veronica har ikke en madam her i Norge, men hun har en kjæreste i Italia. Han er selv fra Nigeria og bosatte seg i Italia før henne. Han foreslo at hun skulle flytte etter. Han har flere kjærester enn henne på en gang, og han ringer henne og forteller henne hva hun skal gjøre mens hun er i Norge. Mens Veronica forholder seg taus om kjærestens rolle i egen prostitusjon, forteller Rachel at hun skylder penger til en nigeriansk mann bosatt Spania. Hun opplever det som et svik at landsmenn utnytter hverandre på den måten.

Det å organisere andres prostitusjon rammes av Straffelovens § 202 som hallikvirksomhet. Selv om vi har hatt flere hallikdommer mot kvinner de siste årene, er hallikbegrepet likevel på et vis mannlige: Hvis halliken er noe annet enn en mann, kaller vi vedkommende noe annet eller «kvinnelig hallik». Både blant norske, thailandske og østeuropeiske kvinner i prostitusjonen finner vi kvinnelige halliker, så det er ikke slik at det er uvanlig. Om andre enn nigerianske kvinner brukes begreper som «horemamma» og «bordellmamma» om kvinnelige halliker. Det er en fare for at hallikvirksomheten forskjønnes av at den omskrives når det er snakk om kvinner (Skilbrei 2006). Menneskehandel er også forbundet med mannlige gjerningspersoner gjennom begrepet «bakmann». Vi er ikke i tvil om at det er kvinner som i dag organiserer andre kvinners prostitusjon på en slik måte at det utgjør hallikvirksomhet, og antakelig også menneskehandel. Videre i rapporten kommer vi til å kalle det kvinnene og media kaller madammer, for halliker på lik linje med menn som organiserer prostitusjonen og/eller mottar prostitusjonspenger.

Hvem er de kvinnelige hallikene som ser ut til å være viktige blant de nigerianske kvinnene? Rachel bor med fire andre kvinner, og én av dem er halliken. Hun tror mange av de kvinnelige hallikene er fastboende nigerianere som har kommet hit for flere år siden. Hun bidrar også med en forklaring på at noen blir halliker. Hun

forteller at det er en mulighet for kvinner som har betalt ned gjelden sin. Rachel forteller at de kvinnelige hallikene i Oslo er kvinner som selv har betalt ned gjelden sin, og henter to-tre kvinner hit. Hun sa: «Who started it, I'm asking myself!». Flere av kvinnene fortalte om dette, og det er klart at det er forståelig at kvinner som selv har vært igjennom mye, benytter anledningen til å forbedre situasjonen til seg og sin familie når de endelig får anledning. For hva venter når kvinnene har tilbakebetalt gjelden sin? Mer prostitusjon, men å sende pengene til familie de ikke har sett på seks år i stedet for å gi dem til en hallik? Rachel synes det er vanskelig å tenke på hva som skal skje etterpå. Hun ser at det vil være fristende å selv starte opp som hallik, men hun har ikke lyst til å videreføre utnyttinga av nigerianske kvinner:

– If I had bad character I would bring someone in to pay me 50 000 euro.

Fristelsen er særlig stor hvis det ikke følger noen negative konsekvenser av å være hallik. Hallikene reiser fram og tilbake, for de har nok penger og sikkerhet til å gjøre det, forteller Rachel, og hjemme lever de som konger og dronninger. Hun tror at folk hjemme forstår hvor hallikenes penger kommer fra, uten at det har konsekvenser for hvordan de tas imot. Det er ærefullt å komme hjem rik, uavhengig av hvordan pengene har blitt tjent.

7.4 Hva vet kvinnene om hvordan de skal innfri avtalen i Europa?

Det varierer hvorvidt kvinnene selv visste hva de kom til å leve av i Europa. Noen sier at de trodde at de kunne nedbetale gjelden de hadde opparbeidet seg ved hjelp av ordinært arbeid i Europa, andre forteller at de visste at det var snakk om prostitusjon eller annet arbeid i sexbransjen, eller at de mistenkte det. Prina (2003) forteller at det fra midten av 1990-tallet har vært mye oppmerksomhet rundt farene ved å reise ut for kvinner, særlig på grunn av det økende antallet tvungne tilbakesendte. Prina tror derfor det er snakk om at kvinnene har nok kunnskap om farene, men at de lurer seg selv til å tro at det vil være annerledes for akkurat dem.

Rachel hadde en gjeld på 62 000 euro innen hun var utenfor Afrika. Hun skylder fortsatt en del av pengene, og den hun skylder penger til, sier at hun ikke kan slutte i prostitusjonen, fordi hun vet at det ikke er mulig å tjene så mye penger utenom prostitusjonen. Rachel forteller at selv om man gifter seg, må man betale ned gjelden sin, men man behøver ikke betale like mye. Hun trodde det ville være nok med omtrent 1000 norske kroner i måneden hvis de ikke lenger var i prostitusjon. Det er likevel viktig symbolsk at de fortsetter å gi henne penger og presanger, for å gjøre ære på kontrakten. Hun fortalte også at halliken vil være mer krevende hvis de gifter

seg med en nigeriansk mann enn en norsk mann. De vet godt at en norsk ektemann ikke vil akseptere å betale mye til en hallik, mens en nigeriansk mann vil være redd for at familien hjemme kan utsettes for represalier, og derfor være lettere å presse til å betale halliken. Det kan være veldig vanskelig å få en norsk kjæreste til å betale til både halliken og familien hjemme. En hallik hun kjente, hadde sagt: Ok, hvis mannen din har 2000 NOK å gi bort i måneden, så får du velge om du vil gi 1000 NOK til meg og 1000 NOK til familien, eller om du vil betale 2000 NOK til meg. I mange slike og andre valgsituasjoner vil kvinnene prioritere å betale ned gjelden til halliken, og derfor er det mange som aldri får til å sende penger hjem.

Wendy fortalte derimot at kvinnene ikke kunne gifte seg så lenge de har gjeld, fordi de da misligholder gjelden. Rachel mener det tar omtrent tre år å betale ned det du skylder, raskere hvis du er god. Hun mener at det ikke er et krav at kvinnene som reiser over på denne måten, skal begynne i prostitusjon, men det er rett og slett ikke like mye å tjene i andre jobber, så valget begrenser seg.

Det er ulike måter å nedbetale gjelden på eller å gjøre opp etter seg på. Vi har møtt kvinner som betaler ned i form av

1. kontanter eller overføring av penger til Italia, Spania eller Nigeria.
2. forsørgelse, det vil si at de blir hentet til Norge for å betale utgiftene til den kvinnelige halliken de bor sammen med. Dette kan inkludere husleie og andre boutgifter, mat, klær og annet i hverdagen, samt flyturene fram og tilbake til Italia eller Spania.
3. gaver av ulik størrelse som velges ut av halliken selv. Kvinner forteller at det er om å gjøre å holde halliken fornøyd, slik at hun ikke blir for kravstor. Gavene kan for eksempel være smykker eller ting til leiligheten, men vi ble fortalt at det kunne være hva som helst

Disse ulike tilbakebetalingsformene ser ut til å kombineres, og det kan gjøre at det kan være vanskelig å ha oversikt over størrelsen på gjelden. Vi ble også fortalt at det er en fare for at den kvinnelige halliken dukker opp også etter at gjelden er gjort opp, for å kreve nye gaver, og at det er vanskelig å gifte seg med norske menn fordi kvinnene er redd for at de ikke vil forstå dette. Kontrakten kan altså være fleksibel for den kvinnelige halliken. Hvis hun er misfornøyd, blir hun mer kravstor, gavene hun velger seg, blir større og større. I Gaarders artikkel om Gina ser vi også at halliken kan være uforutsigbar (2005:12): «Gina tør aldri å bruke mye penger på seg selv, for plutselig må hun punge ut til madammen sin, når madammen finner det for godt.»

7.5 Hva skjer hvis avtalen brytes?

Rachel fortalte uoppfordret om organiseringen av prostitusjon i Europa, og hun fortalte at kvinner fra Nigeria er redde for å fortelle hva som virkelig har skjedd fordi de skylder penger til mennesker de vet har makt over familiene deres i hjemlandet. Rachel forteller at når kvinnene kommer fram til Europa, er det noen som har plukket dem ut og betalt for dem, og den gjelden er farlig. Hun forteller om beskjedne hun fikk fra sin egen hallik:

– If you don't pay me, I will kill you. I will not kill you face to face, this is Europe, but I will kill you in Nigeria.

Noen forteller å være bundet av avtaler som er forseglet med konkrete trusler om fysiske represalier. De forteller om halliker med kontakter hjemme i Nigeria som kan oppsøke og straffe familiemedlemmene deres hvis de ikke holder avtaler. I noen tilfeller er det familien som står ansvarlig for gjelden, noe vi også gjenfinner i andres forskning (Prina 2003). Rachel fortalte også at det var et bånd mellom halliken hennes i Norge og folk som var i nærheten av hennes familie i Nigeria. Det er derfor viktig at hun ikke sender for mange penger hjem, fordi hallikens kontakter vil reagere hvis familien hennes plutselig får mye bedre råd. Hun er redd for at hallikens kontakter vil straffe familien hvis hun bryter kontrakten eller holder tilbake penger.

I tillegg til trusler om vold som skal utføres av halliken selv eller kontakter i Nigeria, kommer det fram at noen av kvinnene har inngått avtaler som har blitt beseglet av voodoo-ritualer. Lydia lente seg fram og sa at kvinnene fra Nigeria lider, og at de ikke forteller sannheten om sin situasjon til nordmenn. «I will tell you the full secret,» sa hun. Hun er bundet av et voodoo-rituale som hun tilsynelatende tror fullt og fast på. Hvis hun er den som bryter avtalen, vil hun eller familien kunne falle død om. Hun fortalte at dette gjelder flere enn henne selv, og at hun ikke kan se hvordan norske myndigheter kan hjelpe dem i den situasjonen de er i:

– If you want to help, wait until they are free.

Selv skylder hun fortsatt penger, og hun sa:

– Even if you put a gun to my head, I would not tell you to who, I'd rather be deported to Italy!

Hun vil heller ikke peke ut andres halliker. Hun fortalte at hallikene for å forhindre at kvinnene blir fristet til å snakke, sier at hvis de blir deportert til Italia, så vil de hjelpe dem tilbake til Norge. Lydia sa at hallikene ikke holder sitt ord på dette; hvis noen først blir sendt tilbake til Italia, må de bli der eller sendes helt tilbake til Nigeria.

Det kan også være situasjoner der det oppstår usikkerhet rundt hvor vidt det vil ha negative konsekvenser å slutte med prostitusjonen og å slutte å betale halliken.

Så vidt vi har kunnet vurdere, er kvinnene ikke under direkte tvang i hverdagen. Selv om de forteller om hallik og høy gjeld, styrer kvinnene sin egen hverdag. De behøver ikke å utsettes for trusler for å gjøre som de blir bedt om. Det kan være at usikkerheten rundt hva som ville vært konsekvensene hvis de sluttet, og rundt hva slags makt halliken har i Norge, innebærer at kvinnene er det Brunovskis og Tyldum (2004) kaller «å være fange bak en åpen dør».

8 Livet i Norge: Mye slit og lite penger

8.1 Norge som blindvei

Innholdet i avtalen sier oss ikke nødvendigvis noe om hverdagen kvinnene lever i i Norge. Felicity er skuffet over vilkårene hun er i Norge under, og følte at hun var ført bak lyset:

– The man said I could get a proper job in Norway and a girl told me that I could work two to three months in Norway, and then have money to open Africa shop. You know, in Spain, if you have money, you can open an Africa shop.

Her viser hun til at hun ikke hadde fått riktig informasjon om hvilke muligheter som var åpne for henne i Norge. Denne klagen kom flere kvinner med: De trodde at oppholdstillatelsen og arbeidstillatelse de hadde til ett Schengen-land, gjaldt i hele Schengen. De trodde det å reise til Norge og være i prostitusjonen litt, ville være et springbrett over til det ordinære arbeidsmarkedet. I det minste hadde de regnet med at det var et stort illegalt arbeidsmarked, slik som i Italia og Spania, som de kunne gå inn i uten arbeidstillatelse. Ikke har vi amnestiordninger heller, og noen av dem som er her ulovlig, hadde belaget seg på å være en stund i vente på amnesti. Nå er de fanget fordi de risikerer å bli avslørt som illegale når de krysser grenser. For flere har Norge blitt en blindvei, i stedet for landet der de endelig skulle tjene nok penger til å fri seg fra gjeld, sende hjem eller starte for seg selv.

Angel er lei livet på gata og ønsker å starte et nytt liv i Norge. Men hun trenger hjelp til å finne leilighet og jobb i Norge. Det er det som er problemet hennes. Hun vil gjerne slutte på gata hvis hun får en jobb med god lønn. Hun er ikke den eneste. Mange av kvinnene vi møtte, fortalte at de ville ha arbeid, hvilket som helst arbeid, så lenge de slapp å jobbe på gata.

8.2 Slitet på gata

Det andre klagemålet går på hva slags prostitusjon de havnet i i Norge. De fleste hadde bare erfaring fra klubbprostitusjon i Italia eller Spania, og de var ikke forberedt på å skulle stå på gata.

Kvinnene må stå ute og vente og vente på kunder, og det var de ikke klar over på forhånd. Lydia jobbet i en klubb i Italia hvor hun danset og drev med prostitusjon. Hun trodde at hun skulle jobbe med det samme i Norge, og ble derfor veldig overrasket da det var gateprostitusjon som ventet på henne. Lydia bestemmer ikke selv hvordan hun skal jobbe fordi hun har en hallik, som både har bestemt hva hun skal ha på seg og hvor hun skal stå.

Gateprostitusjon kan være svært hardt, særlig hvis du trenger pengene så desperat at du må stå ute uansett vær. I perioden vi gjorde feltarbeidet vårt, var det spesielt dårlig vær: Det var kaldt og snøføyk mange av kveldene vi var ute. Været er et populært samtaletema i Norge, og også blant nigerianske kvinner i prostitusjonen i Norge. For noen virket det nesten som at det å måtte stå ute i det dårlige været, var dråpen som fikk det til å flyte over for kvinnene. Lydia var rasende over sin situasjon i Norge og utbrøt:

– We Africans are not used to snow, and we don't understand how can you experience happiness when the weather is like this.

Kvinnene var altså er altså misfornøyde med det å stå på gata. At ingen hadde forberedt dem på det betyr at de ikke var blitt fortalt hvordan man best jobber på gata. Flere av kvinnene ser ut til å mangle kunnskap om hvordan man jobber tryggest mulig i gateprostitusjonen. Jocelyn begynner å snakke noe om penger og kunder og sier «After finish, they give me my money». Vi spurte om det hendte at noen ikke ville betale. Da fortalte hun at hun i så fall ble sint og sa «It's not gratis!» og «If you don't give me my money I will call the politi». Ellers er gateprostituerte veldig bevisste på å få pengene før turen tas. Det er da kunden er mest villig til å betale, og etterpå kan det lett bli en litt ubehagelig stemning, blant annet fordi kundene noen ganger angrer etterpå. Vi hørte flere enn Jocelyn fortelle at de fikk pengene etter turen. Gateprostitusjon har sin egen logikk, og kvinnene er rett og slett ikke profesjonelle i gateprostitusjon. På klubber betales pengene ofte på forhånd til en tredjepart, slik at kvinner som har klubberfaring, har kanskje ikke så mye med selve overrekkelsen av pengene å gjøre. Det kan også være at kvinnene ikke er trente i å vurdere kundene på gata på den måten prostituerte ofte er helt avhengig av. På klubber kan det være at dørvakter og eiere er de som ser an kundene, og at kvinnene selv ikke har ansvar for dette. Dette betyr potensielt at kvinnene er sårbare for vold i situasjoner der andre gateprostituerte kan beskytte seg bedre.

8.3 Lite penger

Det tredje problemet for kvinnene er at det er mye mindre penger å tjene i Norge enn de hadde trodd, enten det var noe noen hadde lovet dem eller noe de hadde regnet med.

De nigerianske kvinnene beskriver udelt at livet på gata er et slit. Vi har studert ulike grupper kvinner i prostitusjonen i en årrekke (Skilbrei 1998, Brunovskis og Tyldum 2004, Skilbrei og Polyakova 2006), men har aldri møtt kvinner som klager så mye på situasjonen de er i i prostitusjonen. Dette betyr selvfølgelig ikke nødvendigvis at de sliter mer enn andre grupper kvinner, det kan handle om ulik innstilling, sammenligningsgrunnlag og stil. I artikkelen om Gina forteller Gaarder:

”Gjennom kontakten med Gina og hennes afrikanske prostitusjonsmiljø i Oslo, har jeg lært at i hennes verden sier man aldri at forretningene går bra. For å øke giverviljen fra alle tenkelige hold, og dempe pengekravet fra halliken, tegner jentene hele tiden et håpløst bilde av situasjonen sin, uansett hvor mye penger som ruller inn. Da hun kom til Norge i oktober 2004, kunne hun sope inn rundt 8000 kroner på en god dag, fortalte hun meg en gang.” (2005:6 og 7)

Det er vanlig å klage på at tidene er spesielt dårlige akkurat nå. Dette går hånd i hånd med baksnakking av kvinner som tar turer uten kondom og går for langt ned på pris (Skilbrei 1998). De av kvinnene vi intervjuet som bestemte seg for å dra til Norge etter tips om at det var mye penger å tjene her, har blitt veldig skuffet. Selv om prisene er høyere i Norge enn i de fleste andre land, er kundegrunnlaget dårlig. Angel tjener mer i Norge enn de fleste andre vi har snakket med, og fortalte at hun som oftest tjente 4–500 euro i uka, noe som er nok for henne. Felicity var blitt fortalt om de høye prisene i Norge, men ikke at det var så få kunder og så dyrt å leve her.

Vi vet ikke hvor reelt det er at de har det verre enn andre grupper. Men vi har fulgt noen av kvinnene over tid, og har siden midten av 2005 til påsken i 2006 befunnet oss på strøket i Oslo med jevne mellomrom og på ulike tidspunkt av døgnet i forbindelse med dette og et annet prosjekt (Skilbrei og Polyakova 2006). Vi har lagt merke til at det ser ut som kvinnene får få turer, og at de ofte forgjeves forsøker å opprette kontakt med kunder til fots. Vi har undret oss mye over hvordan de i hele tatt klarer å finansiere oppholdet her, og ikke minst har vi lurt på hvordan de klarer å betjene gjeld i størrelsesordenen 400 000 som vi har hørt om.

Vi har sett at kvinnene bruker penger på en annen måte enn andre grupper kvinner i prostitusjonen. Mens østeuropeiske kvinner ofte kjøper seg dyre klær og kjører taxi, handler kvinnene fra Nigeria billige klær og kjører buss eller går til fots. De bor trangt, ofte flere på hvert soverom, og unner seg ikke noe annet enn det aller mest nødvendige.

Når de sier at prostitusjonsmarkedet i de store byene i Norge anno 2006 er usedvanlig dårlig, tror vi på dem. At kvinnene sliter, sier oss noe viktig om etter-

spørselssiden; selv om tilbudet av kvinner øker, ser det ikke ut til å føre til at særlig mange flere menn kjøper sex. Hadde norske menn gått mann av huse for å kjøpe sex, hadde ikke situasjonen vært så vanskelig for kvinnene. De forteller at de på forhånd hadde hørt at det var gode penger å tjene i Norge. Dette handlet først og fremst om at prisene er høyere her enn i Italia eller Spania. Det de ikke var blitt fortalt, var at det ikke er like mange menn som kjøper sex her til lands som i Sør-Europa.

8.4 Spesiell sårbarhet

Det er også andre sider ved situasjonen til de nigerianske kvinnene som gjør dem mer sårbare enn andre grupper av kvinner i prostitusjon i Norge.

Et av problemene er at mange av kvinnene ser ut til å bo trangt sammen med flere andre kvinner fra Nigeria. Vi vet om tilfeller der fire kvinner har ett rom og én seng på deling, og må bytte på å sove. Kvinnene har derfor få muligheter til å trekke seg tilbake. Det er lett å tenke seg at kvinnene har opplevelser i prostitusjonen som gjør at de trenger å være for seg selv. Dessuten tas noen av turene i disse leilighetene og kvinnene har lite fritid, og det er en fare for at kvinnene ikke får noe tid eller sted borte fra prostitusjonen. I motsetning til i mye annen prostitusjonsforskning (Høigård og Finstad 1986, Skilbrei 1998) fortalte ikke kvinnene om forsøk på å beskytte seg fra prostitusjonen. De vi kjenner best, forandrer ikke særlig på utseendet sitt eller skiller mellom jobbeklær og privatklær, og de brukte samme navn som de brukte ellers med kundene (men dette var uansett et annet enn deres egentlige navn).

Leilighetene de bor i, er også ofte ganske nedslitte og dårlig utstyrt, blir vi fortalt, og det er for eksempel vanskelig for en del av kvinnene å lage seg skikkelig mat hjemme fordi de mangler kjøkkenfasiliteter. Det største problemet ved at de bor slik, er manglende trygghet. Tidlig under feltarbeidet satt vi sammen med fem kvinner fra Nigeria og diskuterte gateprostitusjon. Vi spurte hvor de tok turene, og de svarte omtrent i kor at de tok de fleste turene hjemme hos kundene. De syntes selv ikke det var en god løsning, de syntes det var utrygt. Vi fikk bekreftet dette av kvinner vi snakket med senere: Mange av kvinnene fra Nigeria tar så å si bare turer hjemme hos kundene.

Norske og østeuropeiske kvinner har oftere egne leiligheter der de kan ta med kunder. Men de fleste gateprostituerte, uavhengig av nasjonalitet, tar nok ikke kundene med hjem, de finner i stedet et egnet sted utendørs eller på hoteller eller pensjonater. Vi spurte om kvinnene tok turer i bil, og det hevdet de at de ikke gjorde! Hva med hoteller, spurte vi. Angel svarte:

– No, we can't get past the reception; they are racists! When we try to get into hotels, the receptionist yells: 'No prostitution'. They don't do that with white girls!

Flere bekreftet dette; nigerianske kvinner har problemer med å få bo på pensjonatene i sentrum og bruke hotellene i sentrum til turer. Flere av de samme pensjonatene og hotellene huser andre prostituerte kvinner. Disse får kanskje bo og operere fra disse stedene fordi de ikke er like gjenkjennelige som prostituerte som kvinnene fra Nigeria. Svarte kvinner i deler av sentrum forbindes sterkt med prostitusjon, og pensjonater og hoteller frykter å bli assosiert med dette. Hvite prostituerte er ikke like gjenkjennelige som prostituerte, og utgjør derfor ikke samme risiko for pensjonat- og hotelleierne. Det kan også hende at de frykter å bli tiltalt for hallikvirksomhet.

Når kvinnene har færre muligheter enn andre på gata til å ta turene innendørs på strøket og ikke har egne leiligheter det egner seg å dra til, er det få alternativer igjen; det er å ta turer i bilen, utendørs eller hjemme hos kundene. Som nevnt er det å ta turer hjemme hos kunder risikabelt. Det tar også lengre tid, og det betyr at det kan bli mer stress for å få kunder ellers.

Vi har også sett at kvinnene fra Nigeria har kontakt med flere kunder til fots enn andre kvinner i gateprostitusjon i Oslo. Det er mange grunner til dette, men konsekvensen er at de har færre muligheter til å ta turene i biler enn andre kvinner. Andre kvinner skyr ofte menn til fots nettopp fordi det vil gjøre det vanskelig å finne et egnet sted raskt.

Prostitusjon er hardt og farlig for mange, men vi har mange ganger tenkt at kvinnene fra Nigeria sliter mer enn det som er vanlig. Kvinnene vi intervjuet, visste godt at det er lov å selge sex i Norge, og også ansatte ved hjelpetiltakene kan fortelle at kvinnene er informert om dette. De forteller også om at kvinnene er opptatte av å kartlegge rettighetene og mulighetene sine. Når vi kom i kontakt med kvinner, opplevde vi at de også brukte oss til å skaffe seg informasjon om situasjonen, de ba ofte om råd og vi opplevde dem som sultne på mest mulig informasjon om hvordan de kunne komme seg ut av situasjonen de er i.

8.5 Hvis det er et slit, hvorfor slutter de ikke?

Dårlige tider kan ha store konsekvenser for kvinnene. Noen har halliker som krever penger av dem, andre har familie som alltid trenger mer. Tidligere har vi beskrevet situasjonen til kvinner som er bundet av avtaler med halliker. Men hva innebærer presset fra familien?

Som vi har sagt tidligere, var situasjonen familien er i i hjemlandet en viktig grunn til å reise ut i første hånd. Det er også noe som påvirker hverdagen deres her i Norge og hvilke alternativer de opplever at de har. Molly forklarte:

– Do you think that somebody would like to come here to do prostitution? No! Because they [kvinner fra Nigeria] don't like it! We come because we are looking for money, but nobody like prostitution. We are doing this just because we want to help our families. We want freedom and we want to help our families.

Ikke bare føler Molly at hun må hjelpe familien, hun må redde den:

– If I don't send money home, how would my family be able to live? There is no work in Nigeria!

Spørsmålet om å forsørge familie hjemme er komplisert. Ikke alle opplever dette som helt frivillig. For noen av kvinnene er det slik at familien tok opp lån hjemme eller solgte noe for å få råd til å sende henne ut av Nigeria, og at hun derfor må sende penger hjem fordi hun skylder dem det.

Kravene hjemmefra kan oppleves urimelige etter hvert. Kanskje særlig ettersom tiden går og det går lenger og lenger tid siden de så hverandre. Flere la vekt på at man i Nigeria tror det er mye penger å tjene i Europa, og hvis du ikke sender penger hjem, så skyldes det at hun er grisk for det går ikke an å ikke tjene penger i Europa. Familien til Rachel er fullt klar over at pengene hun sender dem, kommer fra prostitusjon, men de vil likevel ha pengene, og selv ganske fjerne slektninger kommer med krav til henne om økonomisk hjelp. Rachel kan akseptere at hennes nærmeste familie får pengene hennes, men å skulle sende prostitusjonspenger til fjerne slektninger plager henne. Molly sender jevnlig penger hjem, og hun forteller at hun har ofret seg for familien:

– When we stand in the streets we are suffering. But, like me; I sacrificed my life for my family: being here in Europe I have to work to feed my family. If not, my family will die of hunger or they will die of pain. And I don't want that. Some times when I am standing in the street I am crying. But I am doing it for my family. So that my younger ones [yngre søsken] can stay at home and don't have to go to Europe.

Denne vissheten gjør det lettere å holde ut at hun må selge sex for å skaffe pengene. Men det krever at hennes behov må legges til side. Veronica forteller at hun drømmer om å gifte seg og få barn, men at hun må slutte med prostitusjonen når hun gifter seg, og at det betyr at det blir mindre penger å sende hjem. Hun vet at hun ikke kan skaffe like mye penger på andre vis, men hun sørger for å sende mye penger hjem før hun slutter, for å gjøre familien bedre i stand til å ta vare på seg selv.

Vi vet ikke om det faktisk vil komme et punkt hvor familien ikke stiller krav om mer penger. «Familien» vider seg ut etter hvert som kvinnene har penger å sende hjem og de forteller om henvendelser de får fra onkler og fettere om penger, og flere beskriver det som utnytting.

Å være en representant for familien i Europa kan være en ensom oppgave, fordi de der hjemme ikke kan forstå situasjonen. Vi spurte Wendy om familie og andre hjemme var klar over at nigerianske kvinner ender i prostitusjon i Europa:

– They know that in Africa. Sometimes my mother asks that question: 'What are you doing in Italy? People here are saying that you are doing prostitution.' I have to deny that. If I tell her that I am doing prostitution, she will die. I want to tell her, but I don't want to loose her. But I have to tell my junior ones [yngre søsken] that I am suffering here in Europe, because they maybe want to come to Europe. I don't want that. So I send them money.

Det er lett å tenke at offeret de gjør for familien sin gjør det som skjer meningsfullt.¹⁵

De fleste kvinnene vi har møtt, sender penger hjem til familien, og er stolte over å kunne bidra. Felicity jobbet i Spania hvor hun jobbet i en butikk for 700 euro i måneden, men med så lite penger klarte hun ikke å sende noen penger hjem til Nigeria. Som prostituert er det i hvert fall mulig å sende noe.

– I don't like to work on the streets, but my father is dead and I have five sisters and brothers, and my mother can't take care of all of them. I have to help her. I send home as much as possible, and therefore I am happy, I am happy that I am able to help.

Noen blir bundet av avtaler med menneskesmuglere, menneskehandlere og halliker, andre er bundet av forpliktelsene overfor familien. Det er også en forklaring til på at kvinnene ikke slutter selv om situasjonen er vanskelig: Det er ingenting å reise tilbake til.

Karyn forteller at det ikke er noen som presser henne til å være i prostitusjonen. Selv om hun har familie som trenger penger og fortsatt skylder penger, opplever hun at hun kan stoppe i dag om hun vil. Problemet er at hun ikke har noen penger.

¹⁵ Selv om kvinnene legger vekt på at det er viktig å sende penger hjem, og at de holder ut prostitusjonen for å forsørge familien, betyr ikke det at alle faktisk sender penger hjem. Noen har sendt penger hjem fra første stund, andre sier at de ikke har anledning til å sende penger hjem før de har betalt ned gjelden sin. Det ser ikke ut til å være vanlig å sende et fast beløp hjem til familien i måneden. I stedet forteller kvinnene at de sender penger hjem avhengig av hvor mye penger de har og hva behovene hjemme er. De får vite det hvis noen er syke, ikke har råd til skolegang eller annet som betyr at de trenger hjelp, og så sender de penger hvis de kan. Det betyr at det er vanskelig for kvinnene å planlegge å bruke penger på seg selv.

Selv om kvinnene tjener mindre penger i prostitusjon i Norge enn de hadde trodd på forhånd, betyr ikke det at det er andre alternativer som er bedre. De har ikke rett til å arbeide i Norge og de har ikke rett til sosiale ytelser. De er her som turister, og skal være i stand til å ta vare på seg selv.

Alle i Nigeria tror det er masse penger i Europa, forteller Karyn, de vil aldri tro at det er vanskelig å få seg jobb og tjene penger der. Hun kan ikke dra tilbake, ingen vil forstå det. Hvis du er Europa allerede, kan du ikke dra tilbake til Nigeria, alle vil jo til Europa, sier Karyn. Hun har klart å komme seg til Europa, da kan hun ikke dra tilbake, alle vil le av henne. I Benin City vet ikke folk at det er vanskelig i Europa, alle tror at hvis du bare kommer deg til dit, så blir alt bra. Hun hadde selv hørt mange suksesshistorier om Europa før hun dro. De kvinnene som kommer tilbake til Nigeria, har penger og forteller nye kvinner at de burde dra. Drømmen om Europa og livet som venter der, er sterk, og det er ikke bare bare å gjøre vendersis. Selv Rachel som har vært på reise i sju år, og har gjennomlevd mye mener at offeret hun gjorde for å forbedre sin egen og familiens posisjon er verdt det.

9 Hvorfor er de på Karl Johan?

– They look at us like animals because we have different colour. (Wendy)

Det siste året har det blitt definert som et problem at prostituerte kvinner fra Nigeria tar kontakt med mulige kunder utenfor de allerede etablerte prostitusjonsgatene. Det er ikke tvil om at noen av de nigerianske kvinnene har henvendt seg til menn langt utenfor det vi regner som prostitusjonsområder i Oslo og Bergen, og det er ikke tvil om at enkelte av kvinnene henvender seg til menn på en for Norges del uvanlig direkte måte. Hva kommer dette av?

I de foregående kapitlene har vi beskrevet flere sider ved deres situasjon som vi mener medvirker til at noen av de nigerianske kvinnene opptrer mer «masete» enn de fleste andre kvinnene i gateprostitusjon. Vi har sett at en del av kvinnene befinner seg i en svært vanskelig situasjon og at de sliter for å klare seg, og vi mener dette må tas med i betraktning når vi vurderer hvordan de opptrer. De tjener lite penger, og må stå på ekstra for å få inn mer penger. Men hvorfor går de utenfor det vi regner som prostitusjonsstrøkene i flere norske byer? Det er prostitusjonsmarkedet i Oslo vi vet mest om, og vi vil gjerne trekke inn noen av grunnene til denne forskyvningen av prostitusjonsstrøket. Flere av våre informanter er blant kvinnene som jobber fra Karl Johan, og vi har selv vært med dem på jobb der.

9.1 De får ikke stå andre steder

Den kanskje viktigste grunnen til at kvinnene fra Nigeria ikke bare står på selve strøket, men også opererer fra Karl Johan, er at det er trangt om plassen. Det har kommet flere og flere kvinner fra Nigeria, og de har lenge holdt seg på den delen av strøket som er nærmest Karl Johan, før de også begynte å gå på selve Karl Johan. Flere av kvinnene vi har møtt, har fortalt at de ikke har andre steder å være. Skippergata er full: På den ene siden av gata står rusmisbrukerne, på den andre kvinner fra Øst-Europa og mistenkelig mange menn fra samme område som følger med. Lenger inn på strøket er det ganske klart definert hvem som står hvor. Det er ikke bare å gå innover og finne seg en ledig meter eller to. For et par år siden var det mye medieomtale av konflikter mellom kvinner i gateprostitusjonen om hvem som kan stå hvor. Selv om rapportene om disse konfliktene nok var overdrevne, er det

klart at det ikke har vært helt enkelt å få plass for den sist ankomne gruppen. Til oss fortalte de nigerianske kvinnene at de ikke fikk være i det «indre» strøket av de østeuropeiske kvinnene. De ble behandlet dårlig av denne gruppen, fortalte de. Det var derfor direkte ubehagelig å forsøke å stå i territoriet deres. Under en undersøkelse blant kvinnene fra Øst-Europa (Skilbrei og Polyakova 2006) fikk vi bekreftet at de nigerianske kvinnene ikke var populære konkurrenter: Akkurat som mange av Oslos andre borgere klagde østeuropeiske kvinner i prostitusjonen på hvor og hvordan de nigerianske kvinnene jobbet.

9.2 De får tilbud og blick fra kunder på andre steder enn andre grupper

En annen grunn til at det har vært akkurat kvinnene fra Nigeria som har begynt å ta i bruk Karl Johan og andre områder enn strøket til prostitusjon, er antakeligvis også at de oftere enn andre kvinner blir forstått som prostituerte også når de befinner seg andre steder. Som svarte kvinner er de synlige, og derfor får de antakeligvis oftere tilbud om turer også utenfor prostitusjonsområdene. Dette inntrykket bekreftes av at afrikanske kvinner i Oslo forteller å bli tilbudt penger for sex fra fremmede fordi de blir tatt for å være nigerianske prostituerte. I en artikkel i Dagbladet (21.05.06) forteller blant annet Collette om hva det innebærer å stadig få slike henvendelser: «Jeg tør ikke lenger gå alene i sentrum på kveldstid. Jeg får blick fra forbipasserende, og folk spør hvor mye jeg skal ha for et ligg.»

At de er en iøynefallende del av bybildet får vi bekreftet når vi har vært rundt omkring i Oslo med enkelte av kvinnene i fritiden deres. Når de spiser mat, spaserer, prater med venner, går på apoteket eller tar offentlig kommunikasjon, får de blick fra andre som andre kvinner i prostitusjonen slipper.

I den situasjonen kvinnene er i, er det forståelig at de benytter seg av de mulighetene de får til å få kunder også andre steder enn på strøket, og det som kanskje startet som uønsket oppmerksomhet fra mulige kunder på fritiden, kan kvinnene bruke til sin egen fordel og regelrett begynne å aktivt rekruttere kunder andre steder. Også det faktum at de har problemer med å ta turer innendørs på strøket, betyr at de taper tid på å dra fram og tilbake til strøket mellom kundene. Mens andre prostituerte har tid å spare på å holde seg på strøket.

9.3 Nok menn tar tilbudet

Grace kommer til sentrum med buss nesten hver kveld. Akkurat som for mange av kvinnene, stopper bussen på Jernbanetorget. Fra hun går av bussen, stirrer folk på henne. Hun svinger opp Karl Johan og det mangler ikke på menn der. Vi møter henne der en fredag kveld og selv om det ikke er så sent, er det en del berusede menn der allerede. Grace går ikke langt opp før hun begynner å flørte og snakke med menn. Noen menn gir henne respons, og det er ikke vanskelig å forstå at det ikke er noen vits for henne i å gå og lete seg til en plass i en av sidegatene, selv om det er der mange i Oslo skulle ønske hun holdt seg. Det er på Karl Johan det er masse menn akkurat nå, og det er her hun tjener penger.

Dette er et poeng som ikke trekkes fram i norsk debatt om nigerianske kvinner som selger sex på feil sted: En av grunnene til at de gjør det, er at det funker. Mange menn synes sikkert det er flaut å inngå en avtale der og da, men da er det bare å se megetsigende på kvinnene og så gå rundt et hjørne. På natten i helgene tar menn mer direkte kontakt med kvinnene, og tolererer mer direkte kontakt fra deres side. Det er klart det er noen menn de skremmer vekk ved å være på Karl Johan og ved å være masete, men noen lar seg overtale av nettopp dette, og kanskje særlig når de er litt fulle. Det er kanskje flaut når noen roper «Hey mister, wanna fuck?» etter deg midt på dagen, men på nederste del av Karl Johan natt til lørdag er det ikke like flaut.

Vi står og prater med Grace og rundt oss raver ungdommen. Vi er de eldste og mest rolige der. Noen ungdommer ser ut som de kommer til å kaste opp hvert øyeblikk, andre kliner litt. Grace reiser fram og tilbake til leiligheten hun bor i og hun blir med kundene hjem, men bortsett fra det har hun ingen kontakt med nordmenn. De nordmennene hun ser mest av bortsett fra kunder, er ungdommen nederst på Karl Johan på natta og rusmisbrukerne i Skippergata.

Det er som sagt dårlige tider på gata, og Grace og de andre må forsøke med alle mulige midler å få nok kunder til å tjene det de må. Grace er en av de masete kvinnene på Karl Johan, men i Italia bor halliken hennes som skriker til henne på telefonen og som ikke tror henne når hun sier at det er lite å tjene i Norge.

10 Tilbake til start?

M-L: I understand from a lot of the girls that ... getting out of Africa is ...

Molly: ... is very, very difficult! So, I got out of Africa, and if someone find me here, they will deport me back to Africa, and I will be back where I started. For me to go to Africa? Oh no!

10.1 Faren for å bli sendt hjem

Ifølge Kripos opererer mange av de nigerianske kvinnene med flere identiteter, og flere avsløres med falske ID-dokumenter. Carling (2005) skriver at nederlandske myndigheter har svartelistet dokumenter fra Nigeria, og regner dem som ugyldige inntil de blir verifisert av nigerianske myndigheter. Denne verifiseringen krever gjerne utstrakte undersøkelser i Nigeria, og har ført til en kraftig økning i prisen på falske dokumenter. De nigerianske passene misbrukes hovedsakelig ved at bilde eller visum byttes ut, ved at ekte pass blir utstedt med falske opplysninger ved hjelp av bestikklere, eller at flere personer benytter samme pass etter tur. Når et pass er utstyrt med Schengen-visum, blir det gjerne sendt tilbake til Nigeria igjen, slik at flere kan benytte seg av samme visum (Carling 2005:11). Dette kalles «look-alike»-passport eller «ressembla-passport».

Carling legger vekt på at opplevelsen av svindel ikke nødvendigvis er den samme for en nigerianer som bruker et falskt pass som det ville vært for en europeer, fordi identitet generelt er et mye mer fleksibelt begrep i Nigeria der det er vanlig å bruke ulike navn i forskjellige sammenhenger. Truong beskriver også dette og at migrasjonsmønstre i regionen ikke gjør det mulig å definere nøyaktig hva som foregår:

«Control over human mobility through identity control is a fairly recent phenomenon in Sub-Saharan Africa (SSA), affiliated with colonialism and the creation of the modern state. In previous times borders – such as they existed at all – were fluid and permeable. Recent concern about human trafficking in the region and attempts to produce a precise definition of human trafficking as an emerging form of human mobility – often labelled as the ‘New Slavery’ – have provoked

much controversy owing to the diversity of perspectives from which the subject may be viewed.» (2006:59 og 60)

Ved mistanke om falske dokumenter på Gardermoen blir kvinnene brakt inn på kontoret og sjekket opp mot andre lands myndigheter. Det ble oppdaget 50 falske dokumenter i fjor, 13 av disse var nigerianske.¹⁶ Dette utgjorde den nest største nasjonale gruppen falske dokumenter, bare slått av Hellas med 14 forfalskninger. I mai 2006 er det oppdaget 21 falske dokumenter på Gardermoen, kun tre av disse er nigerianske. Dette lave tallet skiller seg likevel ikke fra i fjor, da størsteparten av kvinnene ankom i sommerhalvåret. Ettersom politiet kun foretar ikke-systematiske stikkprøver, kan ikke antall falske dokumenter si oss så mye om den prosentvise utbredelsen av falske papirer blant nigerianske kvinner. Det er imidlertid interessant å merke seg at de fleste av kvinnene som ble tatt, i tillegg hadde ekte papirer fra Italia, det var kun de nigerianske dokumentene som var falske. Det er ikke oppdaget noen nigerianske kvinner med falske italienske dokumenter i 2005 og fram til mai 2006, og bare to kvinner med falske spanske papirer.¹⁷

At en del av kvinnene har ”dårlige” papirer betyr at de må leve med frykten for å bli oppdaget. De er redde for hva som vil skje hvis papirene blir avslørte, og usikre på hva reglene er; om de får bli i Europa, eller om de må tilbake til Nigeria. Gina fortalte det samme til Gaarder:

«Utlendingsdirektoratet (UDI) ga sitt endelige avslag, og bestemte at Gina straks skulle deporteres til Tyskland, for å søke asyl der, fordi hun tilfeldigvis kom seg inn i Europa med et tysk Schengen-visum. Men tyskerne har for vane å sette slike som henne på det første flyet hjem til Afrika. Og i Nigeria venter bare fattigdom, sosial fordømmelse og utstøtelse på grunn av det hun har holdt på med i Norge, ifølge Gina.» (2005:8)

10.2 Vil de hjem til Nigeria?

Mange av kvinnene vil gjerne bli i Norge. De oppgir mange ulike grunner til dette, men den viktigste grunnen er at de tror de har størst mulighet til å tjene penger her, selv om det har vært hardere enn de trodde i utgangspunktet. De håper å kunne være i Norge uten å behøve å selge sex, for eksempel ved å få ordinært arbeid, som renholdere eller værelsesbetjenter på hotell. Noen forteller også at de håper å finne seg en norsk ektefelle. Den eneste som planlegger å reise tilbake til Nigeria,

16 Tom Fjestad, politioverbetjent, politivakta Gardermoen, 19. mai 2006.

17 Tom Fjestad, politioverbetjent, politivakta Gardermoen, 19. mai 2006.

er Rachel. Hun har lyst til å reise hjem igjen til Nigeria, men vil ikke returnere før hun har betalt ned all gjelden og har spart opp penger til å gi til familien, omtrent 5000 euro i kontanter.

Vi spurte også om hvilke konsekvenser det ville hatt i hjemlandet hvis de reiste hjem og det var kjent at de hadde solgt sex i Europa. De fleste mente det ville vært svært skamfullt å komme hjem med prostitusjonsstempelen, og noen sa at de ikke kunne reise tilbake nettopp fordi det var kjent at de var i prostitusjon i Europa.

Men mange har sterke bånd i andre land, særlig Spania og Italia, hvor flere har både familiemedlemmer, kjæresten og venner, i tillegg til at noen har leiligheter og jobber som venter der. Og en av kvinnene har et barn i Italia. Båndene til Nigeria og mennesker der har blitt svakere og svakere, og kvinnene ser ikke for seg at de en dag skal reise tilbake til landet de er født i. Mange av kvinnene har vært borte fra Nigeria i mange år, og de klarer ikke å se for seg å skulle leve der igjen. Det verste som kan skje, er at noen vil redde dem ved å sende dem «hjem» til Nigeria, fortalte flere.

10.3 Kan Nigeria ta imot dem?

For kvinner som er ofre for menneskehandel, kan det være aktuelt å gå inn i tiltak beregnet på denne gruppen. Hva skjer med de kvinnene hvis de reiser tilbake til Nigeria? Kan myndighetene ta vare på dem og hvordan vil familie og andre ta imot dem?

Det er offisielt en sterk politisk vilje til å bekjempe handel med mennesker i Nigeria (Nwogu 2005). Nigeria har underskrevet og ratifisert Palermo-protokollen og i 2003 ble en egen lov mot menneskehandel vedtatt, the Trafficking in Persons (Prohibition) Law Enforcement and Administration Act. I august samme år ble den statlige hjelpeorganisasjonen NAPTIP, the National Agency for the Prohibition of Trafficking in Persons, etablert. NAPTIPs hovedoppgave er bekjempelse av menneskehandel og barnarbeid samt rehabilitering av ofre for menneskehandel. I tillegg er det mange organisasjoner, både europeiske og nigerianske, som arbeider med spørsmålet i Nigeria (Truong 2006, Adepoju 2005).

Når kvinner returneres til Nigeria, for eksempel fra Norge, skal representanter fra NAPTIP møte dem på flyplassen og intervju dem for å avdekke mulig menneskehandel, men dette skjer ikke i alle tilfeller (Skogseth 2006:21). NAPTIP har etablert et råd for rehabilitering av ofre (Council for the Rehabilitation of Victims), og tilbyr mottak og krisesentre (shelters) for ofre for menneskehandel og barnarbeid. NAPTIPs virksomhet når ikke ut til hele Nigeria (mai 2006), men begrenser seg til to hovedsentre i Lagos og Benin City etablert med hjelp fra International Migration Organisation (IOM). Skogseth (2006) nevner også et tredje senter i hovedstaden

Abudja. Disse sentrene er drevet i samarbeid med lokale NGO-er, internasjonale organisasjoner og utenlandske hjelpeorganer, og er delvis finansiert av disse (Skogseth 2006:20). På grunn av begrensede ressurser finnes det imidlertid ingen langtids-boenheter for returnerte eller deporterte ofre for menneskehandel. De nåværende sentrene kan bare tilby opphold, behandling og reintegreringstrening i maksimum to uker. 73 ofre var innom organisasjonen i 2005 (UK Gov. Home Office 2006). Vi vet ikke så mye ennå om hva som skjer med kvinner som returnerer til Nigeria, for eksempel gjennom de ulike ”shelterne” som er bygd opp av NAPTIP eller av europeiske og nigerianske NGO-er.

Rapportene om hvordan kvinnene blir tatt imot, spriker. En statlig britisk vurdering av sikkerheten til returnerte ofre for menneskehandel i Nigeria fra mai 2006 (UK Gov. Home Office 2006) hevder at det eksisterer svært motsigende informasjon når det gjelder bakmennenes mulighet og vilje til å straffe ofre som returnerer til Nigeria før all gjeld er nedbetalt. Noen pålitelige kilder hevder at på tross av den reelle risikoen for forfølgelse og straff av ofrene hjemme i Nigeria, finnes det ingen dokumentasjon på at noe slikt noen gang har funnet sted. Andre kilder igjen mener å ha hørt om slike hendelser én eller to ganger. Den britiske rapporten påpeker videre at det er mulig å slippe unna en eventuell forfølgelse fra bakmenn i Nigeria ved å flytte til en annen kant av landet. De som rekrutterer og organiserer kvinnene til prostitusjon i Europa, er ofte i familie med hverandre eller opererer i samme lokalmiljø. I slike tilfeller vil det være mulig å flytte ofrene trygt til et annet område i Nigeria slik at bakmennene ikke får kontakt med dem.

Rapportene om situasjonen spriker, og vi trenger bedre kunnskap om Nigerias håndtering av prostitusjon og menneskehandel fordi det er ikke lett å vurdere hvor sterkt engasjement nigerianske myndigheter har overfor ofre for menneskehandel, og om tiltakene de innfører, er i tråd med for eksempel norske prinsipper for forebygging og offerbeskyttelse. Noen av tiltakene Nigeria har innført, går for eksempel i retning av å begrense kvinners handlingsfrihet. I 2000 ble det straffbart å hjelpe en prostituert til å migrere og det ble straffbart for nigerianske kvinner å selge sex i utlandet (Okojie et al. 2003). Ved å stenge av for mulighetene til å migrere håper man å beskytte mulige ofre. Problemet er at ved å gjøre det vanskeligere å migrere, øker man behovet for organisering av en tredjepart og avhengigheten til denne personen eller de personene blir stor om kvinnene oppholder seg ulovlig i et land (Månsson 1991). Et annet mulig problem fra et norsk ståsted er at en stor del av NAPTIPs midler går til etterforskning av bakmenn og opplæring av politiet (Skogseth 2006:19). Dette kan bety at forebygging og offerbeskyttelse ikke gis nok oppmerksomhet. I tillegg til at det kan oppstå konflikter rundt prioriteringer, kan det at ett og samme organ skal håndtere både kontroll- og hjelpeoppgaver, innebære problemer med å bygge opp tillit blant kvinnene, særlig fordi kvinnene har brutt en lov ved å selge sex i utlandet hvis de ikke blir anerkjent som ofre.

Det er sikkert langt igjen å gå i Nigeria som i de fleste andre land, både i håndteringen av menneskehandel og prostitusjon. Mange av kvinnene advarte oss mot å ta noe nigerianske myndigheter sier for god fisk. De var opptatt av å formidle at elendigheten og korrupsjonen er en viktig del av nigeriansk hverdag, og at myndighetene ikke bare lot dette fortsette, men også selv profitterte på det.

Det er ikke bare eksistensen av lover og institusjoner som påvirker returen. Minst like viktig er forestillinger om kvinnene som har vært i prostitusjon i utlandet, enten de er ofre for menneskehandel eller ikke, og forestillinger om migrasjon. I den britisk vurderingen (UK Gov. Home Office 2006) hevdet det at kvinner som har jobbet som prostituerte i utlandet, generelt sett ikke opplever negative sosiale reaksjoner når de kommer tilbake til hjemlandet. Det hevdet at kvinnene derimot vil nyte respekt blant folk flest fordi de har vært i Europa og tjent penger. Andre igjen forteller at kvinner som kommer hjem med prostitusjonserfaringer kan stå i fare for å bli utsatt for menneskehandel fordi det er så mye som trekker og dytter dem i retning av å migrere igjen. Truong (2006:63) forteller at det er mange rapporter om re-traffikering av ofre fra Vest-Afrika, og hun tror at kvinnene som returnerer dit fra Europa, er sårbare blant annet fordi en eventuell ny migrasjon er en familiebeslutning og at det eksisterer en uutalt aksept av menneskehandel. Hvis ikke situasjonen hjemme har blitt bedre, møter de det samme presset om å reise ut igjen. Adepoju forteller om skjebnen som kan vente kvinner som returneres til Nigeria:

“When deported, their reintegration is made difficult by the stigma of failure, and the local communities are wary that the repatriated victims may spread diseases they contracted abroad. Many such victims of trafficking end up engulfed in, rather than escape from, the trap of poverty, bringing in its wake personal trauma and dishonour to their families.” (2004:83 og 84)

Det er mange sider av dette vi trenger mer kunnskap om. Vi vet inntil videre ikke nok om hvordan nigerianske myndigheter behandler tilbakesendte kvinner, og vi trenger kunnskap om hvordan forestillinger om migrasjon, prostitusjon, seksualitet og kjønn påvirker hvordan hjemvendte kvinner behandles.

11 Avslutning

I skrivende stund er det gått knappe halvannet år siden det store innrykket av nigerianske kvinner i den norske prostitusjonen først ble registrert, og kunnskapen er blitt noe større. Støtteapparatet har kommet noe mer i kontakt med kvinnene. Pro Sentret har fått en nigeriansk kulturarbeider, og ROSA, et hjelpetiltak mot menneskehandel, har plassert sju nigerianske kvinner på trygt bosted, og vært i kontakt med totalt 29 kvinner fra Nigeria.

I denne rapporten har vi forsøkt å presentere helhetene i funnene våre og å skape et bidrag som bringer kunnskapen om kvinnene fra Nigeria og kunnskapen om kjønnede migrasjonsprosesser og menneskehandel framover. Det er noen områder der vi har skapt kunnskap vi gjerne vil framheve:

1. Vi skal ikke overdrive forskjellen mellom disse kvinnene og andre kvinner i prostitusjonen. Det er en fare for eksotifisering av fenomenet «afrikansk prostitusjon», hvor prostitusjonen nigerianske kvinner inngår i, blir rettferdiggjort og behandlet som noe annet enn annen prostitusjon. Det kan hende at denne gruppen har mer til felles med andre enn det mange tror, og det kan hende at de hvis de blir mer etablerte i Norge, opererer mer likt andre grupper. Vi har beskrevet reisene ut av Nigeria og til slutt veien til Norge. I dag er situasjonen for mange at de pendler fram og tilbake mellom det som i dag er hjemlandet deres, Italia eller Spania, og Norge. Dette kan endre seg over tid. De siste par årene har Karyn pendlet mellom Spania og Norge. Hun er blant dem av de nigerianske kvinnene som har vært etablert i Norge lengst, og det merkes på hvordan livet hennes organiseres når hun er her. I motsetning til de fleste andre kvinnene vi har møtt, bor hun ikke sammen med andre kvinner fra Nigeria når hun er her, men hos den norske kjæresten sin i Oslo. Hennes liv og måten hun opererer på, er ikke i dag særlig ulikt det vi finner blant østeuropeiske kvinner.

2. Det er viktig å anerkjenne at grensene mellom menneskehandel, menneskesmugling, hallikvirksomhet og annen tilrettelegging ikke er enkel å sette, verken for kvinnene selv eller oss andre. Ulike etapper organiseres av ulike agenter med ulike motiver, og relasjonen mellom hallik og prostituert bærer preg av at de bor sammen. Betaling skjer på mange ulike måter, blant annet ved hjelp av smykker.

Det gjør at det vil være vanskelig å håndtere disse sakene i retten.¹⁸ Vi kan ikke forvente at politibetjenter på gata og på flyplasser kan avdekke menneskehandel på fem minutter, 15 minutter eller én time. Særlig når det gjelder kvinnene fra Nigeria er organiseringen og relasjonene så kompliserte at det er naivt å tro at man gjenkjenner menneskehandel når ”man ser det”. Vår kontakt med kvinnene og med hvordan historiene endret seg over tid, har lært oss det.

3. Kvinnene er ikke nødvendigvis rekruttert aktivt inn i prostitusjonen, men fordi vestlig migrasjonspolitikkk lager høye murer, vokser det fram et marked av mellommenn og -kvinner som krever en høy betaling, samtidig som Europa ikke har legalt arbeid med god nok lønn å tilby kvinnene. Dette overlater kvinnene få andre alternativer fordi de beholder ansvaret for familien de forlot i Afrika. Hvordan ellers enn gjennom prostitusjon kan kvinner som knapt kan lese og skrive, tjene nok til å betale ned en gjeld på flere hundre tusen og fø på en storfamilie i et annet kontinent?

4. Antallet kvinner fra Nigeria øker og de har problemer med å skaffe seg nok kunder. Dette synliggjør at det er for enkelt å si at antallet kvinner i prostitusjon eller hvor mange som blir ofre for menneskehandel, styres av etterspørselen. Kvinnene blir flere til tross for at det ikke er grunn til å tro at etterspørselen har økt. Det at prostituerte er mer synlige, kan til og med handle om at det kjøpes mindre sex enn tidligere, fordi kvinner som har mange kunder, står lite på gata, mens kvinner som ikke får kunder, står på gata hele tiden.

For å oppsummere vil vi presisere at variasjonen mellom kvinnene er stor, så stor at vi ikke kan konkludere med at situasjonen er slik eller sånn for alle. Men vi kan konkludere med at kvinnene, til tross for ulike historier og ulike vilkår, har en slitsom tilværelse i Norge. De har vært lenge borte fra hjemlandet, og er av økonomiske grunner tvunget inn i en pendlertilværelse. De har vansker med å stifte familie fordi målene de har bestemt seg for å nå først er for høye, enten det er å betale ned en gjeld på flere hundre tusen eller å redde hele familien i Nigeria. De har problemer fordi de møter mistenksomhet og misnøye fra andre. Vi har vært ute på gata med kvinner i perioder hvor «problemet med de nigerianske horene» har blitt diskutert på tv og fæle overskrifter og tåkete bilder av dem selv utenfor husene deres er brettet ut på avisforsidene. Tror vi at de ikke vet det?!

Vi trenger kunnskap om mange ulike sider av dette fenomenet for i det hele tatt å kunne håndtere det uten å sende «problemet» tilbake der det kommer fra. Vi trenger

18 For diskusjoner av definisjonen av menneskehandel og forholdet mellom menneskehandel for prostitusjonsformål og prostitusjon, se Tyldum, Tveit og Brunovskis 2005 og Skilbrei og Polyakova 2006.

denne kunnskapen for å kunne møte kvinnes behov, men også samfunnets behov. For etter å ha fulgt med i hvordan nigerianske kvinner i prostitusjonen omtales i avisen, ser man seg nesten blind på hva som er problemet med de nigerianske kvinnene i prostitusjonen. Vi håper at denne rapporten kan bidra til å snu spørsmålet til: Hva er problemet for de nigerianske kvinnene?

Referanser

- Adepoju, Aderanti (2005): «Review of Research and Data on Human Trafficking in sub-Saharan Africa», i Frank Laczko and Elzbieta Gozdziaik (red.): *Data and Research on Human Trafficking: A Global Survey Offprint of the Special Issue of International Migration* Vol. 43 (1/2) 2005, Geneva: IOM.
- Aghatise, Esohe (2004): «Trafficking for prostitution in Italy», *Violence Against Women*, Vol. 10 No. 10, October 2004: 1126–1155.
- Aigbokhan, Ben E. (2000): *Poverty, growth and inequity in Nigeria: A case study*, AERC Research paper 102, African Economic Research Consortium, Nairobi.
- Brunovskis, Anette og Guri Tyldum (2004): *Crossing Borders: An Empirical Study of Transnational Prostitution and Trafficking in Human Beings*, Fafo-report 426.
- Caldwell, Pat (1995): «Prostitution and the risk of STDs and AIDS in Nigeria and Thailand», *Health Transition Review*, Supplement to Volume 5, 1995, P. 167–172.
- Carling, Jørgen (2005): *Fra Nigeria til Europa: Innvandring, menneskesmugling og menneskehandel*, rapport PRIO.
- CIA US Gov. (2006): *The World Factbook*.
<http://www.cia.gov/cia/publications/factbook/geos/ni.html>, 23. mai 2006.
- Drage, Mona (2005): *Gender and sexual relations in urban Nigeria – female strategies in a 'man's world'*, Master thesis, Institute for Social Anthropology, University of Oslo.
- Edwards, Martin Baldwin (2004): *The Changing Mosaic of the Mediterranean Sea* i Migration Information Source, <http://www.migrationinformation.org/Feature/display.cfm?ID=230>, 22. mai 2006.
- FN (2005): *Transnational Organized Crime in the West African Region*, Wien: FNs Office on Drugs and Crime.

- Human Rights Watch (2006): *They do not own this place – Government discrimination against «non-indigenes» in Nigeria*, www.hrw.org, 22. mai 2006.
- Gaarder, Martin (2005): «Jeg er Gina», s. 6–15 i *Samtiden* nr. 3.
- Høigård, Cecilie og Liv Finstad (1986): *Bakgater*. Oslo: Pax Forlag.
- ILO (2005): *A global alliance against forced labour: Global Report under the Follow-up to the ILO Declaration on Fundamental Principles and Rights at Work 2005*, International Labour Conference 93rd session 2005, Geneva: ILO.
- Izugbara, Otutubikey (2004): *Patriarchal Ideology and Discourses of Sexuality in Nigeria*, Understanding African Sexuality Seminar Series 2, Africa Regional Sexuality Resource Centre.
- Justis- og politidepartementet (2005): *Regjeringens handlingsplan mot menneskehandel (2005–2008)*, Justis- og politidepartementet, Oslo.
- Kelly, Liz (2002): *Journeys of Jeopardy: A Review of Research on Trafficking in Women and Children in Europe*, IOM Migration Research Series No. 11.
- Leith, Rian and Solomon, Hussein (2001): «On ethnicity and ethnic conflict management in Nigeria», working paper, African Centre for Constructive Resolution of Disputes (ACCORD), South Africa.
- Lie, Benedicte (2002): «Store flyttestrømmer – strikse mottakerland» i *Samfunns-speilet* nr. 1.
- Lisborg, Anders (1998): *Køpte kroppe – om prostitusjonsrelateret migrasjon fra Thailand til Danmark*, Arbejdsrapport nr. 139, Institut for geografi og internasjonale utviklingsstudier, Roskilde Universitetscenter.
- Månsson, Sven-Axel (1991): «Bordell 'Europa' – internasjonell könshandel, kriminalitet och migrasjon» s. 8–22 i *Materialisten* nr. 4.
- Nigeria Direct (2006): The Official Information Gateway of the Federal Republic of Nigeria, http://www.nigeria.gov.ng/govt_state_edo.aspx, 22. mai 2006.
- Norad (2006): *Nigeria*, http://www.norad.no/items/2635/38/2216573104/Norad2003_Nigeria.pdf, 20. mai 2006.
- Norli, Bjørg (2006): *Utenlandsk prostitusjon i Oslo. Pro Sentrets kunnskap og erfaringer*.
- Nwogu, Vicky (2005): «Trafficking of Persons to Europe: the Perspective of Nigeria as a Sending Country» paper presentert på konferansen *Trafficking and Migration: a Human Rights Approach*, Lisboa.

- O'Connell Davidson, Julia (2005): *Children in the Global Sex Trade*, Cambridge: Polity Press.
- Okojie, Christiana E. E., Obehi Okojie, Kokunre Eghafona, Gloria Vincent-Osaghae og Victoria Kalu (2003): *Trafficking of Nigerian Girls to Italy: Report of field survey in Edo State, Nigeria*, Torino: United Nations Interregional Crime and Justice Research Institute (UNICRI), Programme of action against trafficking in minors and young women from Nigeria into Italy for the purpose of sexual exploitation.
- On The Record (2000): *Girls for Sale: The Scandal of Trafficking from Nigeria*, On The Record: Your Electronic Link to Civil society in Nigeria, vol. 12 Issue 1, <http://www.advocacynet.org/pdf/news/OTRNigeria1.pdf>, 20. mai 2006.
- Perez, Nieves Ortega (2003): *Spain: Forging an Immigration Policy* i Migration Information Source, <http://www.migrationinformation.org/Profiles/display.cfm?ID=97>, 20. mai 2006.
- Prina, Franco (2003): *Trade and Exploitation of Minors and Young Nigerian Women for Prostitution in Italy*, Torino: Department of Social Science ved universitetet i Torino.
- ROSA (2006): Årsrapport 2005, Krisesentersekretariatet, http://www.krisesenter.com/sekretariatet/aarsmelding/aarsrapport_ROSA05.pdf
- Skilbrei, May-Len (1998): *Når sex er arbeid*, Pax Forlag: Oslo.
- Skilbrei, May-Len og Irina Polyakova (2006): «*My life is too short; I want to live now*». *Kvinner fra Øst-Europa forteller om veien til og livet i prostitusjon i Norge*. Institutt for kriminologi og rettssosiologi, Universitetet i Oslo.
- Skilbrei, May-Len (2006): «Prostitusjon i retten: Når 'samfunnet' skal bestemme hvem som er hva», under trykking i *Tidsskrift for kjønnsforskning* nr. 1.
- Skogseth, Geir (2006): *Report Trafficking in Women – Fact-finding trip to Nigeria (Abudja, Lagos and Benin City) 12–26 March 2006*, Landinfo.
- Snow, R.C, T.E. Slinger, F.E. Okonofua, F. Oronsaye og J. Wacker (2002): «Female genital cutting in southern urban and peri-urban Nigeria: Self-reported validity, social determinants and secular decline», *Tropical Medicine and International Health*, Vol. 7 No. 1, January 2002: 91–100.
- Transparency International (2005): *Global Corruption Barometer 2005*, http://www.transparency.org/policy_research/surveys_indices/gcb/2005/press_releases/barometer2005_press_release, 9. mai 2006.

Truong, Thanh-Dam (2006): *Poverty, Gender and Human Trafficking in Sub-Saharan Africa: Rethinking Best Practices in Migration Management*, rapport UNESCO Project to Fight Human Trafficking in Africa, Paris:UNESCO.

UK Government Home Office (2006): *Operational Guidance Note. Nigeria*, http://www.ind.homeoffice.gov.uk/ind/en/home/laws___policy/country_information/operation_guidance.Maincontent.0039.file.tmp/ognNigeria.pdf, 2. juni 2006.

UNDP (2004): Human Development Report Nigeria 2004, UNDP Nigeria.

UNDP (2005): *Human Development Report 2005*, UNDP.

US Department of State (2004): *Nigeria. Country reports on human rights practices*, the Bureau of Democracy, Human Rights and Labor.

Mediereferanser

Aftenposten 16.05.06: «Innestengt ett år i Norge».

Dagbladet 16.10.04: «Den nigerianske mafiaen blokkerer markedet ved å sende inn alle jentene».

Dagbladet 16.10.04: «Sexsalget øker kraftig».

Dagbladet 05.11.04: «Kundene måtte betale ekstra husleie».

Dagbladet 13.02.05: «Eksplosiv økning av nigerianske prostituerte i Oslo – Skremmes med voodoo-ritualer».

Dagbladet 27.03.06: «Jeg er en slave – en sex-slave».

Dagbladet 23.03.06: «Moderne slaveri: USAs ambassadør på gata for å bekjempe menneskehandel».

Dagbladet 31.03.06: «Sexhandel gir mindre penger».

Dagbladet 21.05.06: «Vi blir stemplet som horer».

Dagsavisen 02.02.05: «Flere prostituerte fra Nigeria».

Dagsavisen 16.05.06: «Prisen for prostitusjonen».

VG 12.02.06: «Tvunget til prostitusjon etter hekse-pakt».

NRK Østlandssendingen 29.11.05: «Sex-salget sprer seg».

New York Times 05.11.05: «Oldest Profession Is Still One of the Oldest Lures for Young Nigerian Women».

Vedlegg 1 Intervjuguide

1. Background

- Name and age
- Where in Nigeria do you come from?
- Have you lived in other places in Nigeria?
- Who did you grow up with? Parents, sisters, brothers?
- How did you live? City, countryside, big house, small house, poor?
- What did you do in Nigeria before you left? Profession? Education? Years of schooling?
- What was your life like in Nigeria?

2. Recruitment

- Why did you leave Nigeria?
- How did you decide to go abroad?
- Where did you want to go?
- What were your expectations?
- Who first told you about this? Who helped you arrange the trip?
- Had you heard about other girls who went to Europe? Met any of them? What was their experience?
- What did your parents say? Your friends?
- What kind of agreement/contract did you have?

3. Travel/transport/organisers

- Describe your trip!
- How did your trip start?
- How did you travel?
- What did you know about the trip/route before you started?
- What was the country of destination? How did you get there? Did you stop in other countries?
- Did everything go as planned/expected?
- Who accompanied you or were the contact persons?
- How was your relation to the accompaniers or contact persons?
- When did you arrive in Norway?

4. Prostitution

- Did you know before leaving Nigeria what your work was going to be? How/when did you know?
- When was your first prostitution experience? How was it?
- Who told you what to do?
- Were you forced to do it? In what way? Threatened? Physically or psychologically?
- What is your agreement now? Has the agreement changed since you left Nigeria? How do you feel about the fairness of the agreement?
- How much do you owe?
- Who are your contact persons?
- Who decide/plan the amount/type of work?
- What do you decide yourself?
- Who controls the money? How much money do you get for yourself?
- Voodoo or juju – an important factor in Nigerian society?

5. Work

- Where do you work?
- How do you do it? What do you offer? Where do you take them?
- Who taught you how to work in Norway? Who showed you where to go?
- How many costumers a day?
- What do you think about the Norwegian costumer?
- Any particular problems connected to work?
- Have you ever been scared while working? Dangerous situation? Have you been hit or beaten? Other type of violence?
- What safety precautions do you take?
- What do you do if you need help? Who would you contact if you were injured, sick, threatened etc?
- How is the relation to other prostitutes – discrimination etc?
- How is the working situation in Norway compared to other countries you have worked in? Other rules?

6. Daily Life

- What do you know about Norway? Norwegians in general, geography, daily life etc?
- How is daily life in Norway compared to other countries?
- Do you know anybody Norwegian?
- What did you know about other countries you have worked in?
- Who do you meet during a normal day?
- Do you have friends here? Who? How many?
- Where do you live? With whom?
- What do you do when you are not working?
- How do you spend your money? Do you send money home? How much?

7. Future

- How long will you stay in Norway?
- How long do you plan to work in prostitution?
- When does the contract expire?
- Will you/do you now: help/support/sponsor other girls to go and work in Norway/Europe?
- What are your plans for the future? Your dream?
- What do you really think will happen?
- Does your family know that you work as a prostitute? What would happen if the new?
- If you go home, will you tell family, friends about your work?
- Will you warn others?
- What could have prevented you from going to Europe and work in prostitution? Have can we prevent young girls from doing this?
- What kind of help/support is/could have been useful to you?

Vedlegg 2 Informasjonsbrev

Fafo
Institute for Applied
International Studies
P.O.Box 2947 Tøyen
NO-0608 Oslo, Norway
Borggata 2B

Phone +47 22 08 86 10
Fax +47 22 08 87 00
www.fafo.no

Fafo Research on Nigerian Women in Oslo

We are researchers at the Fafo Institute for Applied International Studies in Oslo and currently doing a study among women from Nigeria working in the sex-industry in Norway. There has been an increase in the number of women from Nigeria working in Norway, and the study is aimed at creating knowledge on this development.

When the study is finished, we will write and publish a report with the results. Interviews with women such as you will give a better possibility to understand the situation of the Nigerian women involved and how to meet their needs. What you tell us in the interview will be treated with full confidentiality. When we write about what you have told us we will make changes so that even people that know you cannot identify you. We take your right to be anonymous very seriously, and would not reveal anything you tell us to anyone, not even to the police.

If we ask you something you don't want to answer, just let us know. We want the situation to be as comfortable for you as possible, and if you for some reason want to end the interview, you can.

If you have any questions, comments or corrections later, just call us at 22 08 87 22.

May-Len Skilbrei and Marianne Tveit

Bank account 9001.06.90101

Organisation number
NO 984 470 444 WAT

Afrikanske drømmer på europeiske gater

Nigerianske prostituerte i Norge har vært et forholdsvis ukjent fenomen fram til 2004, da over hundre kvinner fra Nigeria kom til Oslo for å selge sex i løpet av få måneder. Den kraftige tilstrømningen av nigerianske prostituerte har fortsatt i de følgende årene, og i 2006 er nigerianske kvinner den største gruppen utenlandske prostituerte i gateprostitusjon i Norge.

Afrikanske drømmer på europeiske gater er basert på dybdeintervjuer med tretten kvinner født i Nigeria som befant seg i gateprostitusjon i Norge våren 2006, samt feltarbeid i prostitusjonsmiljøene i Oslo og Stavanger. Til sammen har vi snakket med over åtti nigerianske kvinner i norsk gateprostitusjon. Rapporten søker å belyse følgende: Hvem er kvinnene? Hvordan og hvorfor kom de til Norge? Hvilke betingelser jobber de under, og hvordan er livet deres her?

P.O.Box 2947 Tøyen
N-0608 Oslo
www.fafo.no

Fafo-rapport 525
ISBN 82-7422-533-3
ISSN 0801-6143